

VÄNERSBORGS SÖNERS
GILLES

ÅRSSKRIFT

1936

VÄNERSBORG
C. W. CARLSSONS EFTR:s BOKTRYCKERI
1936

Birger Sjöberg.

Glittersjäl, blomsjäl, du rörde vid strängarna.

Så fick Naturen liv.

Tjusade, rörda, vi vaggas av sångerna,

frälsta från Vardags kiv.

Barnasjäl, leksjäl, du helgade minnena.

Så fick din Hembygd liv.

Kärleksrik humor du spred över mänskorna,

hjärtats drömperspektiv.

Orossjäl, eldsjäl, du stormade himlarna.

Så gav du Döden liv.

Längtande sträckte mot Guden du vingarna,

flämfade: Klarhet giv!

SAMMANHANGET I BIRGER SJÖBERGS DIKTNING

av

AUGUST PETERSON

*(Denna uppsats utgör en utvidgning av ett föredrag, hållet vid
Humanistiska förbundets Birger Sjöbergsfest i Vänersborg
den 6 dec. 1935.)*

Det torde vara en allmänt utbredd mening, att Birger Sjöbergs sista diktsamling, *Kriser och Kransar*, står i skarp kontrast mot hans övriga produktion. Idyllikern och humoristen blev tragiker och söndersliten självbekännare. I sin senare egenskap fick han till och med förlåtelse av många, som förut inte kunnat nog förvåna sig över den våldsamma popularitet hans tidigare obetydlighet hade vunnit. Många av dikterna i *Kriser och Kransar* voro mycket svårbegripliga, en glädjekälla för hans nya beundrare och en chock för hans gamla. Men åtskilliga Birger Sjöbergvänner, bland dem kända kritiker som Böök, Landquist och Harrie, envisades att uppskatta alla hans verk som vart och ett i sitt slag en äkta konstskapelse. Framtiden kommer nog att ge dem rätt. Antydningar ha inte heller saknats om att idyllikern och humoristen Sjöberg inte var fullt harmlös. På samma gång har man fått upp ögonen för, dels att det inte var så farligt med svårbegripligheten i *Kriser och Kransar*, dels att denna bok rymde inte bara brustna och bittra saker utan också stycken av ren och oförgänglig skönhet.

Då jag nu söker visa upp det gemensamma och samtidigt det bärande i Sjöbergs alstring, är jag ingalunda blind för egenarten i Kriser och Kransar, en egenart betingad både av det smärftfullt tragiska i innehållet och det djärvt nyskapande i formen. Men detta hindrar inte, att jag ser Kriser och Kransar som en följdriktig stegring i Sjöbergs konstnärliga skapande.*) Hans olika verk äro enligt min mening yttringar av en i grund och botten väsentlig skaldeingivelse: diktarens ställning till skönhets- och sanningsspörsmålen. I Fridadiktningen härskar skönhetsspörsmålet, i Kvartetten som sprängdes sanningsspörsmålet, i Kriser och Kransar äro de båda spörsmålen sammanvävda till ett lidelsefullt grubbel, med skaldens hela personlighet som insats. Ett tredje grunddrag i diktarens skapande skall här också något beröras: humorn.

I.

*Kväd poetens Signe du och råde:
Signe Skönhet mig — och råde den.*

(Kriser och Kransar.)

Birger Sjöberg tar ställning till skönhetsspörsmålet på skiftande sätt. Han försöker fånga den själiska skönhet, som strålar ut från den älskades skepnad och som naturen i benådade ögonblick kan uppenbara. Han sörjer också över skönhetens förgänglighet. Hans skönhetsideal kan uttryckas genom orden harmoni och frid. Detta ideal härskar ännu i de synnerligen talrika fall, då hans egen splittring och oro bryta

*) I sin intressanta bok, Diktarvärld och verklighet hos Birger Sjöberg (1930), säger Ragnar Malm (s. 17) utan att gå närmare in på ämnet: "Djupa, starka och levande strängar förbinda både 'Frida', 'Kvartetten' och 'Kriserna'. Döden, lidandet, gåtfullheten, sjukdomen, fjärrsynerna m. m. gå igenom alla verken i växlande tonarter. 'Kriserna' utforma med andra ord definitivt vissa drag, som ligga färdiga redan i de andra, skenbart idylliska böckerna".

sig mot det lyckliga lugnets idylliska skönhet. Men redan tidigt, i Fridas Bok, blir skalden medveten om att hans splitt-ring och oro också gömma skönhetsvärden, vilka komma till starka uttryck i Kriser och Kransar. I Kvartetten upptäcker han, att det gives en idyllisk skönhet, som är falsk. Sanningskravet gör sig obönhörligen gällande som domare i estetiska frågor.

I Fridas Andra Bok heter en av sångerna Vårnatt i Fridas faders trädgård. Denna sång är inte särdeles betydande, men den ger oss ett gott belägg för skaldens förändligade skönhetsuppfattning. Den anföres i sin helhet.

Tycker att vi borde andar vara
denna afton ibland blommors snö!
Ovan häcken står vår granna, klara
aftonstjärna som en fyr på sjö.

Dunklet är nog tätt, men blomstren skina
trotsande det tunga skymningsdok.
Nyss en apel dödstyst ner sitt fina
överflöd av vita blommor vrok.

Ej är Frida högljudd med sin stämma,
men hon helst vill visa denna stund
liksom rädes hon att s k ö n h e t*) skrämma
som en fågel från vår trädgårdsrund.

Eljest saklig själv, jag ej kan svara,
ej min tankes alster ivrigt strö.
Tycker att vi borde andar vara
denna afton ibland blommors snö.

Den något filiströse tänkaren sträcker vapen och anammar helt den skönhet, som uppenbaras genom och kring den älskade. Alltid är denna skönhet ljus i Fridadiktningen; det torde kunna fattas sinnebildligt, att de vita blommorna be-segrade nattmörkret.

*) Då intet annat anges, äro samtliga spärningar gjorda av mig.

I den bekanta Frida i vårstädningen (Fridas Bok I) har denna ljusa skönhet fått ett av sina vackraste uttryck, och det är särskilt att märka, att den älskades fägring samman-smälter med hembygdens i dennas finaste och sprödaste uppenbarelseform, den kanske käraste gästen i minnets helgedom: Vänerstrandens härlighet i vårens och sommarens tid. Skenet kring Fridas huvud är "ljuvt och änglaaktigt" det är även "sken av blom och fjäril", "kungligt strålar hon", hennes framfärd är lätt och fin "likt suset i en vass", strålglansen kring henne är som vågens, "som glittrar vid sin strand".

I Aftontankar vid Fridas ruta (Fridas Bok I) liknas hon vid en älva, en ängel. Allt är stämt i ljus och vek färgton:

Månen skiner
mild vid sin tysta vakt
på hennes fönsterplåt.

— — —
Rosigt tapetens fält
vill hägna hennes blund.

— — —
Glittrande i sin prakt
de små jasminer
bakom staket stå vakt
liksom i ömt försåt.
Sakta är vindens takt,
så blitt i natt han viner;
blomflarn han hopabragt
på gatan, blank och våt ...
Frida till ro sig lagt
— månen skiner —
anar ej vad jag sagt
i tysthet på min stråt.

I Båtfärd (Fridas bok II) är hon den "milda, ädla, goda Frida"; i Till heden är hon den "ljuva"; henne är ägnad serenaden Sov, hulda ros, i ro, och i samma sång nämnes hon även "hulda fe"; i Danslektionen ses hon "stråla som en fe". T. o. m. i klädedräkten avspeglas något av hennes väsens skärhet. Så heter det i den nämnda serenaden:

Bland hattars stora här,
där vitt och grått sig blandar,
jag ser med kärt besvär
ett tyg, som skärt sig randar.
Det Frida är i söndagsblus.
En rosig kind — kring halsen krus ...

När skalden i Hästskofyndet möblerar den drömnda villan (Fridas bok I), tänker han sig Frida så här:

Frida tar av sig sin gula sommarkappa;
vid fönstret hon sig lutar i snövita plagg.

Det är för övrigt helt i sin ordning, att inledningssången till Fridas bok I, den välkända Den första gång..., innehåller hela denna estetik i konstnärlig förkortning och förenkling. Hur kysk och försynt är inte denna sång! Den älskade (hennes namn nämnes inte), med "anletsdrag, som rodna och som stråla och betaga", är insatt som ett smycke i denna ynglingadrömmens omgivning, en äktsvensk sinnebild av fridens och harmoniens ideal. Aldrig blir denna bildkonst fadd, och här mindre än någonsin. Tavlan rör sig nämligen, och rörelsen är mild och fin men tillräckligt stark för att ge intryck av liv och sanning. Detta är hemligheten med att Sjöberg så sent som på 1920-talet lyckats med att forma Den nya skapelsens motiv, naturen sedd med den älskandes ögon. Kellgrens ord få här sin fulla tillämpning:

Död låg naturen för mitt öga,
djupt låg hon för min känsla död —
kom så en fläkt ifrån det höga
och ljus och liv i världen böd.

— — —
Vem fattade dig, Skönhet? — Ingen
förutan den, som älska vet.

Denna oförgätliga sommardag, "då solen lyste klar", då "stodo bugande i par vid par" "ängens alla blommor av

många hundra slag", "vinden drog så saktelig", "böljan smög kärleksfull till snäckan uti sanden".

Den första gång jag såg dig, då glänste sommarskyn
så bländande och grann som aldrig mera.

Nej, aldrig mera i verkligheten. Men i minnet skulle denna
skönhetssyn leva åter och åter,

om ock i vinterns dag
då drivan ligger glittrande och kall.

Den lever också upp i livets vinter. I Kvartetten bär Frida namnet Elisabet, gubben Borgs ungdomsälskade, som blev hans hustru. Han lever för och i detta minne. Om vi för några ögonblick ta del av hans liv i drömmen, känna vi oss genast åter försatta till Fridas värld. "Hon bär en ljus klänning med volanger, hon har skära blommor på kinden, blåa ögon, och detta blonda hår fladdrar lätt för en ljum bris, som sveper in under båtens tak. Långa gröna dyningar svälla med band, ringar och bubblor av fradga under den breda men lågt i vattenbrynet liggande lilla ångaren". Låt oss höra vidare! "Det är märkvärdigt, att herr Borg ännu kan se denna tavla så tydligt, och att han ännu kan känna dessa vindar från sin ungdom. Många blåstar ha sedan dess svept omkring honom, och många vatten har han sett, men ändå erinrar han sig ingen bris så ljum som denna, intet vatten så grant upplyst, så fräsande och festligt som detta. Allt för den lilla levande bildens, för det blonda hårets och de ljusa ögonens skull". (s. 360—361*).

För att ytterligare visa, vad denna föreställningskrets betydtt för Birger Sjöberg, drar jag här fram några spridda ställen, som kanske inte ha mindre beviskraft, därför att de stå

*) Citaten från Kvartetten efter 18. uppl. (1931).

i ett mycket löst sammanhang med den fråga, som just nu sysselsätter oss. I sången Notchefen (Fridas bok II) sitter skalden och bläddrar i gamla noter, då

fåglar med bläddrandet började drilla
och Sommarens dag såg jag ljus och varm.
Utanför snöar
och frysa sjöar,
det vet jag nog.
Ändå det stimmar
som Sommarens timmar
vid sjö och skog!

Följande prov äro samtliga hämtade ur Kvartetten. Fabrikör Åviks lille son ligger dödssjuk i sin bädd. "Edmund gripes av djupt vemod, sådant man känner i avskedets stund, när man skall lämna en kär vän eller en älskad strand". (s. 200) — Cello är i julottan. "Han kom ihåg några kyrkobesök tillsammans med sin moder och syster under ett annat vitt tempelvalv än detta, men minnet låg så långt borta och i ett så sällsamt ljus, att det tedde sig som en erinring från en annan och bättre värld." (s. 453—454) — Då Cello vunnit sin tillbeddas hjärta, ser han i fantasien, hur "han skulle promenera med fröken Åvik under de mörka trädkronorna, lyssna på vindens sus, fågelkvitter och vattnets sorl vid stranden." (s. 671) — I Åviks kök står en målare och arbetar. Han berättar för jungfrurna om den cyniske men känslige författaren hans faster har tjänat hos. Denne brukade bekänna: "I dag har jag varit i mitt sköna land. Härliga, drömda land, med din vår, som smälter mitt hjärtas vinter!"

Men vi vända oss till gubben Borg igen. Är det inte märkvärdigt, att Kvartetten klingar ut i denne "bipersons" åter upprepade möte med den oförgätliga i en syn? Kapitlet är betitlat Den blomstertid...; några barn sjunga den vackra visan:

Den blomstertid nu kommer
med lust och fägring stor.
Du nalkas ljuva sommar,
då gräs och gröda gror.
Med blid och livlig värma
till allt, som varit dött,
sig solens strålar närma,
och allt blir återfött.

Den gamle blomstervännen går i sin härliga trädgård och sörjer sin Elisabet, "suckar icke mera, ty hans suckar ha för länge sedan tagit slut". "Men saknaden och längtan, men drömmen, som oförändrad stilla lågar i hans bröst, vad är den utav, vad är den för ett märkvärdigt ting? Skall jag träffa henne mera? tänker den gamle herrn. Nej, jag skall icke mera råka henne — men kanhända att jag skall få råka henne ändå. Och så lämna hans tankar stenen vid graven, och därifrån vandra de bort till det gråa huset, gå uppför trappan — och nu ljusnar grubblarens öga. — Varför kommer inte Elisabet, hon skulle ju komma, mumlar han."

Denna scen pekar rakt mot den sköna dikten Drömmar famnas i Kriser och Kransar.

Det kunde knappast någon annan vara
än du, min käraste, som kom till mig
vid sommarstrand, där jag såg molnen fara
och vågor gå i blåa drev att snara
den såv, som bävade och böjde sig.
Väl är det sant — det var i slummern bara
men kunde knappast någon annan vara
än du, min käraste, som kom till mig.

Hans drömmars Frida svarar honom:

Jag valde Junis tavla för att träda
bland ungdoms sälla syner dig emot.
Min kärlek ville jag till sommar kläda
och blomster sälla vid min käres fot.

— — —

Jag sade intet — ord jag ej behövde,
ty tanke utan ord kan tanke nå.
När viken sorlade, när vinden sövde,
två drömmar famnade varandra då.

Kretsloppet är fullbordat från Den första gång... till denna sista gång. — Och ett liknande kretslopp fullbordas i skaldens förhållande till sin hemstad. Hur vackert han än har besjungit den i Fridadiktningen, når han betydligt högre i Cantilena Comunale i Kriser och kransar. Det vill synas, som om Birger Sjöberg i denna dikt, mitt i sin andliga nöd undfått en sista drömsyn av sin ungdoms stad, skönare än någon tidigare, ett tydligt parallellfall till Drömmar famnas. Då dikten förmodligen är ganska förbisedd, tillåter jag mig att anföra den i dess helhet.

Med en maklighet, som sinnet söver,
skutan glider genom öppna bron.
Varsamt vattnet fransas fram i fören,
sammanblander fragg och blanka ören.
Silversnören
lindas upp vid vågens skvalp och ton.
Himlen sprider matta sken däröver.
Välbehag i skymning.
Stjärnbehag i skymning.
Vita häckblom, mörka bladverk — nattens skönhetsdon.

Stadens småhus, som sig hopatränga
omkring samlingstankars stora hus,
gömma skönhetsland bak stängda grindar.
Luktärtsreva vid staket sig lindar.
Vilsna vindar
blom till fjäril gör vid fladdersus.
Sus och sömn bland ros och blad, som klänga ...
Slumra småstadshjärta
med din storstadssmärta!
Slumra gott i gråa husen vid kastanjers brus!

Alla blå inkorporeringsdrömmar,
som i dagens marknad röja sig —
alla nyttans vyer staden målar,

plånas ut, när sommarnatten prålar,
blomman strålar
pudervit vid trappa, prång och stig.
Kall beräkning flyr — naturen ömmar,
och Provinsens andar
doft kring teglet blandar,
träda kransade till torget: "Barn, vi älska dig!"

Steg på avstånd lugnt och tydligt höras.
Ej så länge — ljudets död är snar...
Trottoaren letar sig förveten,
alabasterblek från mörka vreten.
Evigheten
når den visst vid sjön, som blånar klar
och med rymden synes sammanröras.
Himlen nu tycks låna
vattnets silvermåna.
Vattnet lånar himlens blånad — vänskap uppenbar.

Här vid andetag från strandens dyning
kan man fri från frusna tankar gå.
Vaka, medan stjärnor silverkalka
murars rader — och vid ökad svalka
gräsets halka,
morgonljudens klarheter förstå.
Enkla hjärta, njut i rosig gryning!
Fin din stad i ljusning
står vid sång och susning.
Klappa stolt, med världsstadsglädje i din gömda vrå!

I ton och ordval känna vi igen enskildheter från Frida-diktningen. Men hur mycket finare och innerligare är inte allt här! Den något grönköpingsmässiga, fastän alltid kärleksfulla ironien är här ersatt av ren förståelse. "Storstadsmärta", "världsstadsglädje", "inkorporeringsdrömmar" måla utomordentligt den alldeles särskilda självkänsla, som utmärker residensstaden vid Vänern. Och i "skönhetsland bak stängda grindar" har Sjöberg just fått fram det som näst läget ger Vänersborg dess största behag i vår- och sommartid: de ytterst talrika, förtjusande granna trädgårdarna, vilka rätt ofta dölja sig för gatuvandrarens blickar. Mången, som be-

söker staden, upptäcker inte alltid dessa lustgårdar. Först när han gjort det, kan han bättre förstå, att även själva staden gett Birger Sjöberg så rika skönhetsintryck.

*

Den rena skönhet Birger Sjöberg sökte och fann, störes redan tidigt mångfaldiga gånger av hans egen oro och splittring. Han kunde framkalla denna skönhet i vemodsdränkta drömsyner, men han kunde aldrig stämma sin egen personlighet till bestående samklang med den. Som vi sett, blev han den dock trogen även i sin hemsökelses tid. Den oro och den splittring, som är hans, är med hela tiden, löper stundom jämsides med hans harmoniska skönhetsupplevelser, griper stundom in i dem, fördjupande skönhetsbegreppet, och tar stundom tjänst hos skaldens sanningssökande ande. Även dessa processer kunna följas genom Sjöbergs hela produktion i stegrad takt.

I den vackra sången Beskrivning över Näckens rosor och vattnet (Fridas bok I) har Birger Sjöberg, medvetet eller omedvetet, i sinnebildlig form givit oss hela det knippe av frågor, som uppstå ur mötet mellan hans sinnes oro och hans sinnes vila i fridens och harmoniens skönhetsvärld.

Gör en kikare av handen, Frida,
skåda Näckens rosor i vår vik!
Gungande, de sida invid sida
lyssna till sin faders harpmusik.

En av skaldens många mästerliga naturidyller, med den fina, faddhetsförjagande rörelsen som avgörande konstnärlig borgen. Men skalden känner på sig, att han med oron lurande på djupet måste söka fasthålla detta skönhetsintryck och styrka dess sanningsvärde:

Näcken är en myt, som böljans röst
är en sanning till vårt hjärtas tröst.

Om dess s k ö n h e t inga lärda strida,
vågens visa är på känsla rik...

Skönhetsupplevelsen skall härska över spekulationen. Men det lyckas inte att hålla denna tillbaka. Den jämna, lugna rörelsen stegras till en häftigare, målande en liten dramatisk konflikt:

Vill en Näckens ros man söka fånga,
märkes nog hur den tillbaka dras,
liksom snålt, av starka händer många,
dolda under vattnets spegelglas.
Sorlar ej var våg, ur slummern väckt:
"Ryck ej blomman från min blåa dräkt..."

Grubblaren och forskaren över "universums" gåtor har fått blodad tand igen:

Vattnet ville jag beskriva även,
ofta jag det djupt studera tänkt.

Man förstår mycket väl, att detta yttrande rymmer en full-fjädrad chrounschougsk ironi, men det är inte allt. Allvaret ligger under, här som i alla liknande fall. Genom att tanken får driva sitt spel, djupnar skönhetsintrycket till större ursprunglighet och egenart:

Stundom grånar denna blåa väven,
stundom stjärnor i dess sömmar blänkt.
Liksom svarta korn strös ut ibland,
skrynklor virvlar utav vindens hand,
plötsligt mörknar ytan, så att säven
bländgul ter sig, utav sol bestänkt...

Den högresta, stolta säven invid Vänerstranden (nu till största delen nedhuggen!), vilken så ofta hos Sjöberg får tjänstgöra som blott föremål för vattnets lek, får här sitt eget, välförtjänta skönhetsvärde. Och nu kan ingenting hejda skalden från ett djärvt språng, en stolt självbekännelse i trohet mot hans egenart:

Mest jag älskar trotsig våg, som krusar
 stolt sitt hår och hög mot stranden går. *)
 Blanka vattnet Frida mera tjusar,
 där det lugnt kring Näckens rosor står
 med en aftonsky i spegelns ring.
 Kvinna vek. Jag tadlar ingenting!
 Lugna bröst må ej ha våg, som brusar.
 Orons sinne orons våg förstår...

Här sägs det tydligt ifrån, att den fridfulla skönheten är hennes, kvinnans. Men hur det än är, så återföres skalden, som sig bör, under inflytande av hennes makt, till utgångsläget:

Men — alltunder det jag talar, glida
 vi vid årans slag mot stilla vik,
 där de gunga, sida invid sida,
 Näckens rosor små vid svag musik.

Den motsättning mellan hans och hennes natur, som kommer fram i denna sång, leder inte till konflikt, ty hennes idyll är äkta. Som jag ovan antytt, upptäcker emellertid Birger Sjöberg i Kvartetten en falsk idyll, jämte åtskillig annan falskhet. Och då blir det konflikt på allvar. I det roliga kapitlet "Svan på lugnt vatten, oljemålning av Eugen A:son Renard", avslöjar sig Cello (Birger Sjöberg) som en verkligt demonisk natur, då han ställes ansikte mot ansikte med lögnen, om än i en harmlös oljefärgtavlas skepnad. Konstverket beskrives så här (s. 133): "Tavlan föreställde en svan med lång, vackert krökt hals; den låg på en klar sjö och hade en mängd små vattenringar, alla på lagom avstånd från varandra kring den vilande snövita kroppen. Runtomkring var sjön stilla och blank. Höga träd speglade sina kronor i vattnet. Sakta sjönk solen ner bakom en udde, och mitt i sjön låg en liten holme med

*) Jämför Hösten klarnar, Frida (Fridas bok II):

Den tid som kommer, är så stark i färgen!
 Han är så sund och stolt uti sin håg.
 Frisk vinden är, som flyger över bergen
 och krusar mörk vår sommars bleka våg.

björkar, vilka stodo ljusgröna och stilla med sina vita stammar. Rosenfärgen sken här och var i vattnet omkring höga sävar och stenar med frisk, grön mossor. Vi ana redan, att det är något galet med denna "plansch". Nog hade Birger Sjöberg valt lika oskyldiga naturstycken att besjunga, men skillnaden är omisskännelig. Renards tavla lever inte. Cello känner, att den ängslar honom. Hörom honom vidare: "Cello erfor vid anblicken av detta förfärliga lugn och denna söta skönhet ett behov att låta tankarna uppsöka livets råaste och fulaste sanningar. Det var så poetiskt, att journalisten önskade, att en verklighet i form av en grov karl med en kniv i handen hade plumsat ut genom den stilla säven vid stranden och plaskat bort för att skära halsen av den vita lögnen med sin svanhals, medan levande och sanna vattenringar hade svallat kring hans stövlar." (s. 137). Vidare tar han i sin mun sådana ord som "en lögnaktig ro", "ett falskt lugn", "en lögnens idyll". Likväl var han inte nöjd, han måste helt förintä herr Renards skapelse. Kapitlet slutar med att "den trötte herr Erlandsson fann tavlan så spröd, så ljuvligt rofull, att han till sist hoppades få se den nedgående solen krevera som en oljetank på ett brinnande fartyg, medan små torpedjagare ilade fram och åter på sjön, avfyrande häftiga kanonsalvor, med blå och svart rök över den lögnaktigt fridfulla nejden." (s. 138).

Ett par kostliga exempel på falsk skönhet bjuder oss Birger Sjöberg vidare i Kvartetten. "Electrical girl — — — varsnade — — — såpreklamen med en operaskönhet i högklackade skor, som tvättade linne i en tvättbalja, ur vilken intet vatten stänkte; den unge reklamdandyn, med de rosiga kinderna, som öppnade munnen och blottade två rader infernalliskt jämna tänder av onaturlig glans och vithet; det stora plakatet med en hel familj, vit gubbe och gumma, medelålders äkta par samt tultande barn, vars alla medlemmar buro hög-

röda falska rosor av hälsa på sina kinder, och som samtliga med kärleksfulla blickar betraktade de patentextraktpaket, de höllo i välmålade händer med blänkande naglar och fingrar utan rynkor." (s. 357—358). Inte ens kortlekens figurer undgå honom: "— — — dessa knektar, som likna söta kvinnor med rosor på kinden och falska mustascher." (s. 522).

"Orons sinne orons våg förstår." Steget är nu inte långt till inte blott sådana dikter i Kriser och Kransar som Orons eldmetoder, Fränhetens frasfria visa och Skrivarefärd utan överhuvud taget till den katastrofstämning, som behärskar större delen av boken.

Orons eldmetoder svida — det är givet!
Hjärna hon vädrar, hjärta hon flår,
Gamla märken, broder ... Oron bär i livet
irrande blick och blåsande hår.

Jämför ovan "trotsig våg, som krusar stolt sitt hår"!

Hellre vild och dyster,
blott du ändå
ger mig din ans!
Bröstat hårt du kryster,
tungt kan du slå,
lågor kan du tvinna ...
Bäst är dock att brinna.
Oro är dans.

Jämför "Lugna bröst må ej ha våg som brusar."

Men ännu egendomligare ter sig stegringen i Skrivarefärd. Här har skalden av verkligheten blivit bönhörd över hövan. I Beskrivning över Näckens rosor och vattnet och inför Renards tavla hade han i tanken frammanat antiidylliska stämningar. Enligt min uppfattning kan nu Skrivarefärd inte vara något annat än Birger Sjöbergs besök i Vänersborg hösten 1923, då han i sin födelsestad föredrog Fridas visor och blev föremål för en storartad hyllning. Han hade då inte varit där sedan 1906. Enligt vad rådman Jonas Wallin berättat för mig

var Birger Sjöberg under dessa dagar mitt i alla festligheterna ganska svårmodig. Han drog sig då ett par gånger undan från sina gamla vänner och nya beundrare och gick och drev ensam utefter Vänerstranden. I dikten är skalden ombord på en ångbåt, som nalkas staden. Han känner inte igen vattnet. Så vitt jag förstår, är diktens första strof en sinnbildlig återspeglning av de pinsamma erfarenheter han har gjort av en hel del människor i hemstaden på sin sångarfärd eller, som han säger, "Skrivarefärd". Vågorna bli för en stund dessa människor:

Här på vida vattnet, strött med skum,
täta sammanträden äga rum.

De närmast följande raderna måla förträffligt den löjligen förvirring, som kan uppstå i ett sällskap, där återseendet efter långa år blev något annat än det väntade:

Grått till mötes går med grått — och vänder.

Se vi inte framför oss två herrar i det nämnda sällskapet rusa fram och hälsa varandra hjärtligt för att ögonblicket efteråt rusa var och en åt sitt håll? De hade ingenting av värde att säga varandra.

Återmöte! Lösa, gråa händer
gripa virriga varandra fatt —
slappna åter snart med skvimp och skvatt...

Här se vi hela sällskapet utföra denna meningslösa rit. Skalden och väl någon eller några likasinnade göra revolt:

Vågor i vämjelse välva,
vredgas, skälva.
Orosbilder allt! En kyss... God dag!

Skalden lämnar sin hemstad; hans besök där nu ter sig så osäkert:

Vänband brytas —
falskt de återknytas
vid en nyckstorms nästa andetag.

Han tänker på hur han såg detta vatten fordom:

Hör, kapten på bryggan! Denna sjö
förr jag ej såg mörk förvirring strö.
I min ungdom friskt och festligt möttes
mörkblå vågor, vilka sönderstöttes
i en rusig fragg vid stolta stänk,
i ett sken som grynings rosenblänk.

Är det en vulkan på botten, som
muddrat svart, och fägring målat om?
Eller storm kanhända, yr i håren,
starka anspråk ökat under åren...

Hur jag vid blåstarna tittar
ej jag hittar
klar idyll i bubblor, spillror grå.

Stranden nalkas — och från denna punkt
fordom staden steg så ljust och lugnt,
med en kyrkoknopp bland byggnadsblader,
vecklade i röda, gråa rader.
Hur jag granskar nu, vid stamp och vagg,
kyrkan ter sig som en törnetagg.
Husen betryckta sig samla.
Gråa vänner ramla
i varandras famn att trötta dö
eller svimma
i den lätta dimma,
som drar fram från kall och ängslig sjö.

Kaptenen svarar:

Sjön är sig lik som den varit här
alla långa år, såvitt jag minnes!
O ro alltid är, där vågor finnes.

Men nu inträffar något märkligt. Vi sågo i Beskrivning
över Näckens rosor och vattnet, att skalden efter sin demoni-
ska tankeflykt villigt inordnade sig i idyllens (Fridas) värld
igen. I Skrivarefärd sker nu alldeles detsamma:

Men det glittrar — se det glittrar mera!

Det går emellertid inte så lätt nu, kostar åtskillig självöverninnelse. Med bister galghumor ropar skalden till Vänerns böljor:

Vill du kärlekssvattnet imitera,
främmande och virrigt lömska svall?

Han anammar dock begärligt bländverket, och så är han igen i ungdomslandet, i dämpad men tacksam glädje:

Gör detsamma! Tack i alla fall!
Staden med lekportar väntar.
Blåögd hågkomst gläntar.
Bleka minnen tyst i parken gå...
Lövbrus säger:
"Än jag ungdom äger!
Samma sång och sommar nu som då!"

Skalden åtesåg sin stad i höstens tid, men liksom för Notchefen nyss blev det sommar i sinnet för en kort stund.

I en annan dikt i Kriser och Kransar, Liv i skola mig skickar -- se vi ett klart parallellfall till detta inre händelseförlopp. Som motto har skalden satt: Rösterna i Parken: "Sjungom! Inga stormar..." Det är de nybakade studenterna, som stå och sjunga i Plantaget (parken kring Vänersborgs kyrka), ett gammalt vänersborgsbruk. Men Birger Sjöberg fick aldrig vara med om detta. Tidigt fick han sluta i läroverket och bli först järnhandelsbiträde, så tidningsman -- så diktare:

Född med blänkande blickar,
Livsbejakans rosor två
en på varje kind --
Liv i skola mig skickar,
kramar mig trött, pudrar mig grå,
biter med bister vind.
Lurar mig först att sjunga
ljusblått lov med min tunga.
Lockar mig upp att döna
högröd sång till den sköna.
— — —

Född med ömmaste drömmar —
solkattstankar, tinder, glans —
spelande humör,
styr mig ödet med tömmar,
slår mig i grus, välter nånstans
bäst jag i vissling kör.

Men ungdomsminnena uppenbara sig även nu och åstad-
komma den rening vi mer än en gång ha bevittnat:

Snart med blänkande blickar
än en gång jag helad står
frank till lovsång opp.
Framtid blinkande skickar
löften åt mig, — Törnkransen går
strax i en lysten knopp.
Ungdoms fjärlar, som svinna,
vill jag i ilsprång hinna.
Fram emot klara dagar
glad i ögat jag jagar.

— — — — —
Sjungen mig full av tröst och tro,
lyriska stämmor i park!
Hej, min gråhet! Av min sko
tag en ärlig spark!

Orons eldmetoder är en hymn till verkligheten, den verk-
lighet, som är vardande.

Oro är Vår.
Hör hur stormen ropar! Mars vill allting ramma.
Vojande sång kring väntande jord.
Din förlossning bidar du, vår trogna mamma.

Men frukten av all denna kamp blir dock skönhet, vårens
och sommarens fägring.

Lidit har hon gruvligt.
Se dock vilket ljuvligt
blomstrande barn!

Vid sidan av de strålande skönhetsuppenbarelserna från
Fridas värld i Drömmar famnas och Cantilena Comunale, en

återerinringens skönhet, arbetar sig skönheten i Kriser och
Kransar fram även på orons väg, på den fördjupade verklig-
hetsupplevelsens väg; Den olycklige Konferensman är san-
ningssökare, men han är också skönhetslängtare. Han måste
se sin evighetsbetonade skönhetslängtan krossad av verklig-
heten.

Så är på jorden städse ordningsfråga
av timmer funtad, men en andens längtan
är sammanvävd av skär osinnlighet.
Den dopnamn får av hopplös sammansättning,
ty fasta uttryck aldrig dröm kan täcka.

Trots allt växer en verklighetsskönhet fram ur allt lidandet.
Då han är nära att bli vansinnig, bringar en barnaröst honom
hugsvalan.

Din starka längtan räcker, menar jag,
att lätta varandets och stoftets band,
Gott syfte lyfter mulen mot det klara.
Nyss sjöng jag till mitt kärleksspel ...
Ditt sjuka hjärta hörde fel.
Jag sjöng om länkar ej — om längtan bara!

Så formar sig denna märkliga dikt, Konferensman, till en
försoning med verkligheten, men en verklighet genomglöd-
gad av människoandens ständigt gäckade men ständigt för-
nyade kamp och längtan.

Må än jag vämjäs, klädd i nyttans pälsar.
Men längtan lättar tyngd och s k ö n h e t frälsar.
Så må en ärlig strävan vara staven
i tumultariskt vimmel fram till graven.

Men materien är lika nödvändig för anden som anden för
materien.

Vill anden bryta upp sitt skjul på jorden,
den irrar skrämd, skräckslagna bliva orden.
Ur klimpig lera stiger s k ö n h e t s vilja.
På ler och längtan kan nog lyssnarn skilja.

Och skönare kan väl knappast försoningen med livet efter den upprivande kampen uttryckas än i de gripande enkla ord, i vilka dikten utmynnar:

Jag helats från min bristnings bittra kval.
Hur vackert livets buller ändå låter!

Alldeles samma tanke bär upp dikten I ditt allvars famn. Skalden söker försoning med livet, verkligheten, fastän han är dömd till ensamhet. Redan Cello (Kvartetten s. 454) kände sig som "en välklädd tiggare", i vars bröst klappade "ett fattigt, ensamt hjärta." Här i Kriser och Kransar-dikten, vill skalden härda sig i ensamhet, ur ensamheten utvinna livets styrka. För orons son, som vill befria sig från galärslavstjänsten på "Sällskapssjön", blir mötet med ensamheten ett möte med en skönhet av samma slag, som vi skymtade i Beskrivning över Näckens rosor och vattnet. Helt naturligt är skalden medveten om motsatsen mellan Fridas ljusa skönhet och ensamhetens mörka:

Du en motsats var till blod och ljus.

Fridas värld segrade i beskrivning över Näckens rosor och vattnet. Skalden gick tillbaka till hennes sätt att se. Så går det också till en början, då han möter ensamheten.

När för dig jag skulle föreställas,
greps jag av förvirring — ville fly.
Så för s k ö n h e t ögonlock kan fällas.
Mystisk mörkögdhet med stjärnvit hy...

Ensamheten vet hans svaghet, hans benägenhet för återfall:

Som du önskar — gå din glitterstig!

Hon talar vidare till honom:

gärna kan du fly min mörka hamn!
En gång skall jag ändå ha dig bunden
i min s a n n a, i min starka famn!

Hon tillämpar på honom "orons eldmetoder":

Bittra dödsminuter skall du lida,
men ur vanmakt födas ny var gång.

Hon predikar även den "naturalistiska" estetik vi redan ha lärt känna:

Svarta gruvan alstrar, skyddar, gömmer
sällsam sten med klar och ädel hy.
Mullen, tung och mörk, om blomman drömmer.
Dröm blir blod och blod blir blomstersky.

Skalden kan nu bejaka livet även på denna svåra väg:

Om du än ej strålade som Eva,
icke gjorde kinden röd och het,
du det ändå är, som lärt mig leva,
starka, mörka, s k ö n a E n s a m h e t!

Som vi skola se nedan, står denna bekännelse inte i oförenlig motsats till den ljusa uppenbarelsen i Drömmar famnas. (Se nedan s. 50.) Både Landqvist och Harrie ha framhållit dikten Min fordran är ej ringa i Kriser och Kransar som kanske det allra vackraste Birger Sjöberg någonsin har skrivit. Det stora i dikten är skaldens trohet mot jorden:

Min fordran är ej ringa på dig, o Himmelrik —
ty om du äger bara en doft från armods jord,
ett eko av den snara och gråa sångarns ord,
må harpa mindre klinga för mig i mild musik...

Efter vad vi nyss ha sett, är detta i full överensstämmelse med skaldens tillkämpade "naturalistiska" estetik. Men dikten är förebådad i Kvartetten. Den, som uttalar sitt stolta krav på himmelriket, nämnes i Kriser och Kransar "naturkär lekman". Redan denna beteckning pekar mot gubben Borg i Kvartetten. Den gamle fritänkaren och naturdyrkaren håller envist fast vid de "naturliga" och jordiska orsakssammanhangen i sina tvister om livets mening med den kristet religiöse snickaremästare Thun. Då denne kommer med sina över-

naturliga förklaringar, svarar gubben Borg (s. 747): "Allting är också så naturligt. Låt oss vara ödmjuka och inte glömma jorden, för vi är potatisar och myror, som har vuxit upp ur jorden." Detta hindrar inte herr Borg att hata "de farliga larverna och de lömska frostnätterna, som med sin andedräkt kom allt det sköna att hastigt svartna och dö." (s. 354). Ty lika litet som Birger Sjöberg själv lyckades gubben Borg nå en absolut försoning mellan sannings- och skönhetskraven.

*

Själva stilen är orolig i Birger Sjöbergs hela alstring. Jag kan i denna fråga hänvisa till en uppsats av Margit Abenius, *Dramatiska drag i Birger Sjöbergs diktning* (publicerad den 21 dec. 1935 i *Svensk stil*, festskrift till Bengt Hesselman s. 1—11). Dr Abenius påvisar här bl. a., hur Birger Sjöberg gör stilen levande genom sin snabba in medias res-teknik (lärdd av Bellman), de hastigt växlande scenförändringarna och övergångarna från lugn skildring till dramatiskt tillspetsad situation. Särskilt kraftigt utnyttjade stilmedel äro dialogformen med synnerligen snabba replikskiften, utropen och interjektionerna, det mästerliga utnyttjandet av talspråkets möjligheter samt framför allt den direkta anföringen. "Ingen svensk skald torde ha använt direkt anföring i lyrik i så stor utsträckning som Birger Sjöberg." (a. a. s. 7). De flesta av dessa stildrag äro, betecknande nog, stegrade i *Kriser och Kransar*. Även dr Abenius betonar oron: "Det finns ett ständigt orosdrag i stilen... (a. a. s. 7), "det starka orosdraget i *Kriser och Kransar* har sin motsvarighet i de blida och ljusa visornas labila omkastningar." (a. a. s. 11).

I all sin knapphändighet äro dr Abenius anmärkningar mycket träffande. Hennes undersäkningar av formen peka tydligen i samma riktning som mina undersökningar av idéinnehållet och de psykologiska utgångspunkterna i Birger Sjö-

bergs diktning. En inventering av hans verk med sikte på all den oro, som råder i dem, skulle fylla många sidor. Jag nöjer mig emellertid med att dra fram några betecknande exempel, huvudsakligen hämtade ur Frida-diktningen. De belysa både skönhetssökarens och sanningssökarens oro och kunna därför tjäna som övergång från detta kapitel till nästa.

Rent kvantitativt äro orossituationerna vida överlägsna de rena idyllerna i Frida-diktningen. Många av dessa sånger måla konflikter, skaldens egna eller världens omkring honom. Yttre förklaringar härtill saknas inte. Krigssyn och Fridas neutralitetsförklaring (Fridas bok I) äro ju svallvågor från världskriget och Bolsjevikens dotter (Fridas bok II) från ryska revolutionen. I Kvartetten spelar krigets svenska följd-företeelse, den s. k. kristiden en övervägande roll. Sådana dikter i Kriser och Kransar som I växelryttarvimmel och Industria colossale höra utan vidare till samma ämneskrets. I Av raka linjen rör sig "Hedersman" i en typisk kristids-omgivning:

Och bräckligheter i varandra hålla
med kramp och darrning under feberns ringdans.

Kriget går igen i Konferensman:

Upp mänskligheten sprang — ett dödsskrämt djur
med sår, som flödade i bröst och sidor.

Det gör också den s. k. spanska sjukan:

Men även stridfritt land en dödsnöd sökte
som ivrig, nytänd firma kunder söker,
och sände ut bacillagenter kvicka
i varje hus.

Kriget grävdes t. o. m. upp igen i krigsböckerna:

Tidens gömda skräcknyheter
stego nakna upp på nytt
hotande med vitnade händer,
stirrande med bristande ögon.

Och revolutionerna:

Se, en köttblå råhet där!
Se, en vit och slagen hand!
Där på svarta svallen lyftes
fallna gudars brutna lemmar,
rivna proklamationsplakat.

Allt löstes upp:

röster blandades
som i en sprängd och tokig jätteorgel,
där alla stämmor sluppit loss och skräna
i munnen på varandra.

Oron är stor runtomkring Frida och hennes vän. "Tvedräkten inom Brödratoner, vilken kör på sitt standar låtit brodera en brodershand, som griper en annan, slår ut i full låga." (Uppror i kören, Fridas Bok I):

Propra kör!
Vem kan ana! Vem kan väl ana
o r o n stör,
fläktar vild uti din fana,
där en Broders hand sig rör!
Ingen tror, ingen tänker,
djävulen blänker
med ett grin
just när f r i d e n likasom skänker
stjärnors sken åt melodin.
Bakom stärvveck stela
vredgade böljor svalla.

— — —
Allt till gott jag söker styra,
medan o r o n s v å g sig rör.

Det direkta motstycket härtill ha vi i Kvartetten, där bröderna i logen Ädelstjärnan också råka i uppror, "och logens vackra syften ibland kunna bli glömda för tvister och intriger, ingivna av människosläktets fiende," "hjärtan o r o a s och sinnen förvillas" (s. 432). Även här användes vågliknelsen: "romantikens röda bölja skar sig som sur mjölk

mot verklighetens gråa" (s. 433), och ännu mera orosbetonat i logens strafflag: "Bitter bölja bryts och brist!" (s. 432) — En liten situation i Aftonsamkväm i F. S. F. Brödratoner (Fridas Bok I) ger Kvartettens kristidsoro i stark förkortning:

Allt var för galet.
Di slök kapitalet
Jag sålde i tid, fast jag tveka i valet.

Denna sång är f. ö. ganska lik Uppror i kören. Tvedräktens ande anstiftar split, men till slut får "ledarn" bukt med de stridiga viljorna:

Vårt sorl har slutat svalla,
och gästerna se stilla
mot körn, som står i ro.

Men oron härskar starkast i skaldens eget sinne. Stundom göres revolt mot kvinnan, synbarligen på inga andra grunder än rent "maskulina": meningslös svartsjuka, frossande i dödsfantasier (Svartsjukans demon, Fridas Bok I), dock ledande till försoning och återvunnen harmoni "vid vandring ljuv och lång"; alkoholsorg (Tröst i glaset, Fridas Bok II):

Så dön mina kärleksrosor!
Å trösta mig, ty jag snyftar...
Kom porter, åt dig jag syftar
med slocknande, sorgsen blick.

I Eftertanke (Fridas Bok II) är motivet liknande: Fridas i sig själv vilande harmoni retar skalden, och han tolkar den, typiskt nog, som bristande allvar, liksom om den nyktra Frida inte vore allvarlig!

Men var och en, jag säger Frida,
som en gång ett rus fått lida,
vaknat dödsblek i sin soffa, som i böljor går,
allvar nog förstår.

I Spaniens månsken (Fridas Bok I) är naturligtvis parodisk, (i Kvartetten uppför Karl Ludvig en liknande "spansk dans"!) men kanske inte så alldeles harmlös.

När mina tankar vilja bada
i söderns månsken, fly de till Granada.
Då glömmar jag vår svenska lada
med torvtäckt tak invid sin blåa sjö.
Nu är just en av dessa nätter:
Uti min hand jag ivrig sätter
ett par små goda kastanjetter,
och vilda rosor vill jag kring mig strö

— — —
Caramba! Vild och lycklig jag förbannar.

Frida återför honom till besinning: "Sådant väldigt liv du för!" Vi kunna knappast undgå att tänka på dikten *Skrivaredans i Kriser och Kransar* liksom på de mystiska orden "Oro är dans" i *Orons eldmetoder*. "Oro är dans" skulle nog kunna utbytas mot "Oro är liv."

Det är typiskt, att skalden gång på gång i fantasien målar upp ett tänkt eller drömt tillstånd, varigenom han ger sitt oroliga sinne näring. "Sittande på en låg pall bakom hyllan med hästfiltarna", drömde han om Italien (*Längtan till Italien*, *Fridas Bok II*); han drömmer: "Vore jag en fransman, Frida" (*Duellen i Bolognareskogen*, *Fridas Bok I*); han försätter sig tillbaka till fjortonhundratalet (*Romantisk promenad*, *Fridas Bok II*); han kan inte tänka sig idyllen Lilla Paris utan tankeexperimentet revolution i den franska huvudstadens namne; han kan inte tänka på Frida i vårstädningen utan tankeexperimentet, att Rådman skulle fresta honom med sin dotter Astrea.

Det kan verkligen vara på tiden, att vi gå Birger Sjöbergs verklighetsproblem, närmre in på livet.

II.

*Ryt mig sanning in i blodet,
piska mig i storm till modet,
fradga mig ett bad, som kan stärka min själ!*

(Kriser och Kransar.)

Vi ha redan sett, hur starkt sanningskravet härskar i Birger Sjöbergs skönhetsvärld: en grym verklighet är skönare än en aldrig så söt idyll, vilken inte bär äkthetens prägel. Men detta utesluter inte, att skalden ständigt söker och drömmer om en ren och ogrumlad skönhet. Samma spänningsförhållande råder i hans inställning till sanningsspörsmålet i vidsträcktare mening, spørsmålet om moralisk och intellektuell sanning. Han misstror drömmen, som lätt blir lögn. Han låter den bistra verkligheten gång på gång förinta drömmen, men han drömmer ändå om en högre, uppenbarad sanning. Vi skola nu försöka följa dessa tankemotiv genom hela hans alstring.

Vi ha mött Frida, i olika inkarnationer, som Birger Sjöbergs skönhetsfylgia. Men hon är liksom han en dubbelnatur, hon är även den prosaiska, nyktra, jordbundna Frida, hon är verklighetskorrektivet mot skaldens farliga drömerier.

Sakta, o sakta!

En dröm är ej som fakta.

Nog äro fakta säkrare till sin natur?

Så försöker Frida bringa sin vän till försoning, då han bygger sina luftslott i Hästskofyndet (Fridas Bok I), "med användande av hans eget sätt att uttrycka sig." Skillnaden mellan dem båda är bara den, att hon stannar vid praktiska, påtagliga fakta, medan han vill nå fram till teoretiska ("vetenskapliga") och metafysiska sanningar. Hon pinas av hans dödsfantasier. I Dödens ö (Böcklins Toteninsel har inspirerat skalden) söker han tröst i dödstanken, emedan dö-

den bjuder honom beständighetens frid och rena skönhet i
motsats till vad jorden bjuder:

Obeständighetens hån
det är, jag sörjer så.

Men Frida vill inte höra talas om döden:

Det är givet,
du ser för överdrivet,
överdrivet till den grad
på nästan allt som sker.
Du är ju affärens stöd,
du fin och proper är. —
Tala aldrig mer om död,
om mig du håller kär!

Frida hade sin estetiska motsvarighet i Kvartettens Elisabet. Sin filosofiska motsvarighet har hon i Kvartettens Maj Andersson (Electrical girl) och i Karl Ludvig. Den falske Första fiolen brukade "hålla små populärfilosofiska utläggningar för Electrical girl — — — om livet och döden" för att få henne till att hylla hans njutningsfilosofi, "carpe diem!". I motsats till den svärmodige skalden i Dödens ö prisar han livet på dödens bekostnad. Men verkan på de båda unga kvinnorna blir densamma. "Tala inte om döden, förmanade Electrical girl och kröp ihop vid hans sida. Nu skall man inte vara ledsen, gossen lilla!" (s. 108—109). — Electrical girl har också Fridas nyktra affärsmässighet, genom vilken hon imponerar på den rivande affärsmannen gubben Borg. "Talar med mig om affärer, som om hon varit en gammal karl, och om amorteringar och borgesmän och allt sådant." (s. 362). F. ö. är hon också lik Elisabet (Frida) till det yttre, hon och Frida ha också samma yrke, kassörskans. I Fridas bok I läsa vi: "De (tankarna) gingo till den i lindars skugga liggande lilla tvärgata, där Frida, blond och rosig, än på sina små men fasta händer lyfte den jättestora kassaboken, än tankfullt lutande

sitt burriga huvud över den svarta kopiepressen.” (s. 13). I Kvartetten få vi veta, att Electrical girl hade ”vitblont hår, som väl passade till hennes rosiga ansikte” (s. 104), att hon sysslade både med kopiepress och kassaapparat. (s. 111).

Hörom nu Karl Ludvig, om vilken det heter, att han ”älskade livet och jorden” (s. 382). Till självmordskandidaten Cello utropar han, fylld av fasa: ”Inga galenskaper! Du tänker väl inte gå och ta — gå å göra dej nåt illa? — — — Jorden ä ett gött ställe tell å vara på. Den ä*) ett gött ställe, Cello. Dä ä alldeles fel, när folk säger annat!” (s. 382—384).

Men även skalden själv vet, vad jorden, d. v. s. den materiella verkligheten, är värd. Även om han inte alltid älskar den, respekterar han den alltid som botemedel mot falska drömmar. Då han i Kvartetten presenterar sitt alter ego, tidningsmannen Bengt Erlandsson (Cello), beskriver han denne som ”ett brustet geni, en dräpt drömmare”. ”En dag gav verkligheten med ett rytande tillkänna för Bengt, att han befann sig på jorden, och att denna av honom krävde arbete och svettdroppar.” (s. 8). Bengt hade drömt ”vackra konstnärsdrömmar — — — på vinghästens rygg och kände luften under flygfärden klar, frisk och lätt att andas.” Här ha vi utgångspunkten för den starka dikten Tillbaka! i Kriser och Kransar:

En flygfärd skönt skall smaka!

Jorden morrar, grön av hån:

”Du kommer snart tillbaka.

Kommer tillbaks, min son!”

Upp i en skruv från stoft och sot,

Mänskolist och mänskohot,

från kris och krut och knallar!

Stiger — varthän? Ah, uppåt blott

*) Originalets kursivering.

från tasseltyg och bindgarnsgrått,
från rapp och danska skallar!

— — —
Hej, när spiralen färdig är
i vinande båge det nedåt bär.
Snart dammet vingen betäcker.
Ej svag maskinkraft räcker.

— — —
Jorden morrar, grön av hån:
"Du kom så snart tillbaka!
Vad sade jag dig min son?"

Det är nog ingen tillfällighet, att jorden "morrar" här, då verkligheten gav till ett "rytande" för Cello. Den här anförda strofen har en dubbel innebörd. Den skildrar dels en riktig flygfärd med en helt modern flygmaskin, dels symboliserar den flykten från vardagen. I andra strofen målas andens kamp mot köttet och tredje livsviljans kamp mot döden, allt under fasthållande vid den ursprungliga bilden. I denna dikt samlar Birger Sjöberg, som i *Drömmar* famnas och *Cantilena Comunale*, spridda brottstycken av ett motiv till ett underbart helt. Detta "dröm-flyg-motiv" påträffas i *Kvartetten* mer än en gång. Så heter det om den bankrutterande kristidsmatadoren bankir Solander, att hans stad "skådat honom i gudagestalt högt över taken på ett guldmoln, men — — även sett honom utspys från sin himmel med dunder och brak och nedstörta till jorden." (s. 440—441). Efter Gyllene triangelns ekonomiska sammanbrott, "den orolige Cello, som med sina spräckta drömmar än gjorde filosofiska utredningar, än sjönk ned till botten av en avgrund." (s. 344—345). I kapitlet *Tre misslyckade belysningar och tre brustna genier* samtala Cello, aktören Broman och den polske kapellmästaren Lezinsky om sina krossade illusioner. "Aktören Broman, som egentligen var en äkta konstnärnatur, hade syftat högt men aldrig orkat upp till målet, ty på vägen upp mot alptoppen, där han skulle bryta sin Edelweiss, mötte han Jorden."

anden, som tagit gestalt i denna blodfulla unga dam, vars temperament uppslukade honom." (s. 463). Jämför Tillbaka!

Snart mullen vingen betäcker.
En blodröd timme bräcker...
Och föresats tog eld som spån,
dess spillror ramla och braka.

Jorden morrar, grön av hån:
"Du kom så snart tillbaka.
Vad sade jag dig, min son?"

"Herr Erlandsson menar förstås, yttrade herr Broman, den särskilda sorts bekymmer, som kommer, när man sviker sin stjärna. Det är detsamma, ser du, Lezinsky, som när samvetet pekar uppåt, men man ändå går neråt." (s. 464). T. o. m. på Cellos och Märta Äviks bröllopsmiddag är Pensionatsskurken hjärtlös nog att måla äktenskapets vardag för de nygifta i dessa ordalag: "Då skola de en gång finna, att molnen, på vilka de svävade högt över våra huvuden, brista... Verkligheten har åter trätt i deras närhet — — —" (s. 730). Själva hade de sett sig som "tvenne ljusgestalter — — —, den ringsmyckade utväsentligheten, stående på jordklotets grönaste och högsta topp." (s. 688). En tydlig föregångare har också Tillbaka! i den nyssnämnda Dödens ö, där första strofen lyder:

Frida, Frida!
Man skapad är att lida.
Om jag riktigt skåda kan
på tingen, är det så.
Fritt och vida
ses flygmaskinen glida —
från bekymret aldrig hann
den flygaren ändå!
Far han upp i luften klar
från ängslan gröna jord,
säkert, säkert med han har
bekymmerna ombord.

Bilden skiftar något, men grundtanken är densamma i den egendomliga dikten *Naturkunnighet i Kriser och Kransar*. Skalden fördjupar här på ett överraskande sätt den enklaste skoldarwinism till en gripande hymn över mänsklig dröm och strävan efter frigörelse från materiens herravälde. Nere på jorden är gorillan, "stamfränden", tung och klumpig, men uppe i trädens kronor rör hon sig i full frihet. För skalden är sinnebilden genast klar. Han förstår nu "utvecklingens" egentliga innebörd:

Stamfrände lilla!
Armaste apa — gorilla!
Lust till ditt luftspring i sinnet jag känner.
Marken mig suger och bränner.
För tungt blev mig ofta på j o r d.
Ögonen irra och bedja,
liksom en klirrande kedja
bär jag vid bannande ord.
Dock, om jag upp till det högre mig svingar,
dit, där ett stjärnljus mig bleker och renar,
högt mellan drömmarnas mörkblåa grenar —
tankar får vingar.

— — —
Ej må du hata din vita
släkting, som söker att slita
bojor, dem j o r d e n består.

— — —
Själv jag i topparna flyger, och ristar
drömmarnas röda
frukter, som brinna och blöda.

Skönjes här i all smärtan en viss frejdig optimism, något som inte är alltför ovanligt i *Kriser och Kransar*, så är pessimismen fullständig i slutet av de tre misslyckade geniernas samtal i Kvartetten. Här avslöjas drömmens falskhet obarmhärtigt. "Drömmen är det värsta", säger herr Broman. "En människa kan ju offra hela sin framtid på en falsk stjärna också." (s. 465). Och Cello: "Min stjärna har varit av stanniol. Men varför känner jag det då, som om den varit

en riktig stjärna? Varför kan denna dåraktighet aldrig tvättas riktigt ur?" (s. 469).

Ett par ord må tilläggas om den falska drömmen. Vi ha sett, att Birger Sjöberg gör fullt skäl för den beteckningen han tillägger sig i mottot till *Industria Colossale* (Kriser och Kransar).

Extraläraren: "Blev du eljest något nyttigt?"

Skrivaren: "Jag blev drömmeriidkare."

Det har ovan påpekats, att *Industria Colossale* är en "kristidsdikt". Läs vi den nu, verkar den som en ironisk lovsång till "Sveriges andra storhetstid", och Ivar Kreugers skepnad skymtar bakom raderna:

Kunde jag världens raseri
i vattenfall förvandla,
stiftade jag en industri
att för all jorden handla.

Genom en tekniskt stor idé
kan jag tillvarataga
kraften av osällhetens ve
och ljus ur svartstoff draga.

Måndag till måndag — vinst i hamn!
Storsinnad styrelse — ögon som sammet.
Praktiska herrar, starka namn.
Världsfirmans stam slår skott var stund,
som hjulen gå och klinga.
Starkt Drömmeriidkareförbund
skall jordens mörker ringa.

Små revisorer nådigt blomma.
Gynnsam var min av Siffrans son.
Sanningsreserverna aldrig stå tomma.

I sanning ett genialiskt föregripande av sanningen om Kreuger! Men dikten tar också träffsäkert sikte på den säregna form av 1920-talets "Gründertum", som yttrar sig i Kruschen-, Coué- och Pelmanreklamen:

God Lugnalätt för brösttryck — i askar,
tullfritt i staterna raskar. (Kreuger!)
Över molnen gå
flygskepp med ilpaketerna.
Paradisblå
salva för elakheterna.
Prima vår Urkraftstablett för mod —
alstrande hjälteblod...

Detta parti av dikten har sin tydliga förebild i Kvartetten, i kapitlet Botgöraren, där den hårt stukade f. d. fondchefen Anker gör upp räkningen med sitt förflutna. Han redogör där bl. a. för sina försök att slå sig fram efter den stora finanskraschen, hur han prövar sin lycka som medhjälpare på ett "karaktärstolkningsinstitut" och som grundare av ett Viljekraftsinstitut. "Lögn! Ve över denna förbannade lögn!" utropar herr Anker själv, då herr Holmén, ett av hans förra offer, vill urskulda honom. Anker går så lidelsefullt tillrätta med sig själv, sargande sig med sanningens gissel, att hans fall mycket väl skulle kunnat bli en stor dikt i Kriser och Kransar.

Den falska drömmen, det är ju för övrigt Gyllene triangelns och alla de andra misslyckade spekulanternas öde i Kvartetten, bokens egentliga idégrund. Hela företeelsen är emellertid förtätad till en galghumoristisk rapsodi i Kapitlen Feberdrömmar och Svart mässa. Vi kunna även här fasthålla "dröm-flyg-motivet". I Feberdrömmar sväva spekulanterna ut i det blå, byggande var och en sitt privata luftslott för sina drömda dividender. Den lugne och trygge Karl Ludvig går i spetsen, och efter följa mer eller mindre hektiskt Cello, Första fiolen, Bokhandelsmedhjälparen och allt vad de heta. I Svart mässa dalar man i sakta men säker flykt ned mot jorden igen, försökande trösta sig med Tempeltjänarens (Ankers) besvärjelseformel: "Botten är nog nådd, men kanske det en tid blir stilla." (s. 232). Men botten var inte nådd. Kraschen

Denna oefterhärmliga tonart få vi höra mångfaldiga gånger i Kvartetten samt, i mera makaber utgestaltning, i Kriser och Kransar. Människostackarnas lögner nämnas ofta vid namn, men det är som om skalden verkligen gjort Strindbergs "Det är synd om människorna!" till sitt etiska rättesnöre. Det är som om han gjorde sitt allra bästa för att sympatisera med den jagets självhävdelse, vilken i de flesta fall ligger under den bristande sannfärdigheten. Han är så glad och lättad, då någon medmänniska lyckas rädda skenet genom att, låt oss säga, dikta allt till rätta. Utbrister nu tilläventyrs en läsare, att detta inte är något vidare vackert drag, då svaras lämpligen med att minna om Fridas dom över Bellman:

"Nog var den diktarn ändå ekivåk?"
Jag stilla log, jag ville ej beklaga,
jag endast sjöng om fjärilen på Haga.

Birger Sjöberg har själv givit en teoretisk förklaring till denna sin sympati i karakteristiken av herrar Backlund och Stoltz. Dessa båda figurer finner John Landqvist uteslutande vämjeliga (Humanism 1931, s. 131). Men nog är detta litet ensidigt. Sådana parasittyper har Albert Engström tecknat i Strix mer än en gång. Och det är väl ofrånkomligt, att situationskomiken kring dem mången gång är dråplig, t. ex. på auktionen efter direktör Olsén (s. 403 ff.). Och Birger Sjöbergs egna ord äro knappast att ta fel på. Genom att Backlund och Stoltz lade sig i allt, som inte angick dem, fingo de "illusion av ett rastlöst liv med mycket arbete, en tillräckligt stark illusion för att ingiva dem den självrespekt, som är nödvändig för de flesta människor att äga, men framför allt för dem, som inrättat sitt liv i likhet med dessa två vandringsmän på jorden." (s. 72). (Jämför Cellos ord om Pensionat-skurken, innan han kände denne: "Han är bara en artig humbug, och kanske vi skall bli goda vänner.") (s. 145).

F. ö. kan det måhända förtjäna att påpekas, att herrar Back-

lund och Stoltz äro modellerade efter de båda kända filmkomikerna Fyrtornet och Släpvagnen. Redan beskrivningen av deras yttre säger en hel del. "Herr Stoltz, som var liten, slätrakad, fet och grå, något slarvigt klädd, brådsnade alltid, gick med korta steg och såg upptagen ut; herr Backlund var lång till växten, gick något framåtlutad, med långa steg, samt hade en brunröd mustaschsvans hängande i ett långt rävansikte, vari stirrade ett par nyfikna, men något rädda ögon." (s. 69—70). Det räcker dessutom att påpeka den slående överensstämmelsen i arbetsskygghet, förmågan att simulera arbete samt böjelsen att krypa bakom varandra vid konflikter med tredje man. — Jag har dragit fram dessa paralleller för att ytterligare styrka min uppfattning, att herrar Backlund och Stoltz höra till släktet humoristiskt uppfattade lögnare i Birger Sjöbergs rika persongalleri. Och ehuru jag inte vill fränkänna dem en viss verklighetstrohet — alla slags människor finnas — så är det uppenbart, att skalden här fabulerat friskt, med filmens båda lustigkurrar för ögonen.

Snabbmålerskan och Fakiren, de båda yrkesmässiga skvaltersystrarna, äro vida fränare tecknade, men man får medge, att Birger Sjöberg spelar sin beundran för dem con amore. Och så Lilla Mussy, fru Åviks moder! Kan man tänka sig ett mera förtjusande porträtt av en gammal lögnerska? Hon vill till varje pris övertrumfa de båda mästarinnorna genom att berätta okontrollbara detaljer från skvalleroffrens ungdom, men det vill inte riktigt lyckas. "Den gamla räddade emellertid sin ära genom att gå i tjänst hos lögnens ande, och samma utveckling, som redan förut ägt rum med Snabbmålerskan och Fakiren, ägde på ålderns dagar rum med henne." (s. 88). Men ännu uppslupnare kan Birger Sjöberg tala om lögnen. Cello "brukade alltid predika rättigheten att under vissa förhållanden använda lögner". Cello hade till och med under stolta åhävor berättat, att han var sysselsatt med att

utarbete en nödlögnstabell för det handfallna svenska folket, vilket verk han ämnade kalla "Svenskens Älskling eller Fyrahundratrettioåtta sätt att ljuga sig fri från personer och obehag." (s. 181.)

"Lille Bitter, som stal för sin kärleks skull" (s. 580 ff.) ville vinna sin flicka genom att stjäla ihop både villan och bohaget. Han ljög för henne, föregivande att han sparat ihop vackra slantar. Genom en tillfällighet blev han upptäckt. Med vilken mildhet och sympati behandlas han inte av Birger Sjöbergs språkrör, "jättefilosofen" överkonstapel Björk! Denne tänkare och människovän har t. o. m. lite tillövers för "de riktigt durkdrivna kanaljerna." "De har väl sitt hemliga att kämpa med också, precis som alla andra." (s. 585.)

Far i Skåpet, alias arkitekt Gren, hör inte till de verkligt durkdrivna. Han skildras också med någon sympati. Han hade bl. a. "en viss känsla för naturen" och var "något skrockfull" (s. 215). Vi ta fasta på ett par detaljer i beskrivningen av hans stöldkupp på pensionat Koludden. Han skulle ju vakta de badande damernas åt honom anförtrodda nipper men fann i stället för gott att avdunsta. Omständligt, nästan kärleksfullt, berättar Birger Sjöberg om hans tillvägagångssätt, mot bakgrunden av det anseende för redlighet han åtnjöt hos damerna. "Sedan arkitekten Gren ordentligt stoppat ned damernas nipper i sin ena rockficka, satte han sig som en sann hedersman bakom en porsbuske, vilken hela tiden darrade för lätta ilar från sjön." (s. 213). Så få vi bevittna hans flykt med de stulna dyrgriparna och dra, med eller mot vår vilja, en suck av lättnad, när han är i säkerhet.

Denna i och för sig rätt enkla historia pekar emot en stor dikt i Kriser och Kransar, Av raka linjen. Den ironiska beteckningen "hedersman", i förbigående häftad på Far i Skåpet, växer här ut till ett egennamn, Hedersman, en mask, bakom vilken döljer sig den ännu icke ertappade, allmänt aktade

förfalskaren. Han har tur, vinner på spekulation och kan leva vidare, låtsande sig aldrig ha begått något skurkstreck.

Han vann, han vann!
Vad urgrävt var kan täppas till igen,
och falska siffror kunna återbytas
mot blanka, rena,
liksom i kvicka kyrkvaktmästargreppet
en psalmnumrering snabbt förvandlar tonen
från avgrundsjämrets ljud till paradiset,
det rofullt klara.

— — —
I sista stunden lyckans stjärna brann
för Hedersman: "Jag vann! Min Gud, jag vann!"

Om lille Bitter och Far i Skåpet haft tur med sin sista kupp, så hade de båda också återgått till att bli "sanna hedersmän." De fingo inte bli det. — Men Av raka linjen stode nog inte i Kriser och Kransar, om detta vore allt dess innehåll. Nu börjar Hedersmans kamp med samvetet, så mycket grymare som han äras och berömmes i pressen på sin födelsedag såsom bättre än sin samtid.

Ty i virrig tid,
då heder hos så mången ansvarsman
i benet mjuknar och i mårgen ruttnar —
är det då icke dubbelt gott att veta,
hur en åtminstone står stark och ren?

— — —
Men Vedergällning myser mörkt för sig:
"Tillfreds jag blir, när äran kransat dig!"

— — —
På högspänt bröstvalv skiner solen grann.
Och styv på hederns dag står Hedersman.
Men Vedergällning myser mörkt för sig:
"Med ära kvittat! Jag har straffat dig!"

Känna vi inte igen oss på något egendomligt vis? Vem är denne Vedergällning? Samvetet förstås, men i äkta Birger Sjöbergsk skepnad. Han är ju ingen annan än vår gamle vän Blamageguden från Kvartetten! Skillnaden är stor mellan

Hedersmans brott mot sanningen och Cellos brott mot smaken, men Cello är Birger Sjöberg, och det är betecknande för denne, att hans konstnärliga samvete är så ytterligt känsligt. Cello kände sitt medarbetarskap för det snöda guldets i den smaklösa revyn som ett brott, vilket han ville dölja under anonymiteten. Men pressen ville annorlunda, liksom i fallet Hedersman. Bådas lidande kulminerade i det ögonblick, då tidningsskrivarna basunade ut deras förträfflighet. Om Cello heter det, och vi kunna inte gärna ta fel på överensstämmelsen mellan honom och Hedersman i denna situation: "Medan han läste den så hedrande artikeln, var i en lagerrans flätades kring herr Bengt Erlandssons panna, hade Blamageguden med sin kinematograf och hans dubbelgestalt Kontrollanten kommit in i rummet för att avlägga en ovanligt tidig mogonvisit. Åjåjåj, sade Cello och skiftade nu färg. — — — Gratulerar, hördes i detsamma Kontrollantens friska röst, varefter den sedvanliga bildföreläsningen vidtog." (s. 475.)

I själva verket härjar Blamageguden våldsamt i Kriser och Kransar. Den underliga dikten Statyernas samkväm är byggd över detta motiv. Mottot lyder:

"Först blamager — sedan bli staty."
Ordspråk vid Sällskapsgalärerna.

Vi minnas Hedersman, som stod där "styv på hederns dag."

När snön har fallit tät och tjock
på alla blamagerna dina,
du återvänder med tillknäppt rock
och uttryck, putsade, fina.

Statyn blir för Birger Sjöberg sinnebilden för den yttre rättskaffenheten, den dygd, som i hans ögon inte är alltför mycket värd.

God dag, staty! Pardon, staty!

— — —
K o p p a r h a n d t o g
s å s t e l t s i t t g l a s .
K o p p a r m u n l o g
v i d k o p p a r f r a s .

En gammal bekant från Kvartetten dyker upp igen. "Jaså, förlåt, sade ingenjör Planertz, och lyfte tungt på sin hatt, lik en staty, som med möda sökt att hälsa med sin bronsbarett." (s. 660). Och inte nog med detta! Då botgöraren Anker berättar om sin allra djupaste förnedring, kommer han också in på den egendomliga upplevelsen han hade, då han efter sitt fall var glad att få tak över huvudet på "det utrymda bankirkontoret". Där hittade han "ett chaufförlivré i blått med förgyllda knappar samt en mössa med guldrand och en kokard, lika grann som en kejsarkrona." — — — "Tänk, så märkvärdigt det är med oss människor! Fastän jag var så utblottad på allting, så att jag till och med hade måst pantsätta min ytterrock, hade jag ändå en sorts fåfänga kvar. — — — Fast jag var så eländig, kunde jag ändå inte låta bli att gå bort till spegeln och ställa mig för att betrakta mig själv. En gång lyfte jag till och med upp handen, och så sant jag lever — gjorde jag honnör! Jag gjorde honnör för mig själv." (s. 652). Så vitt jag kan se, belyser denna historia "staty-mentaliteten".

Men vi talade om Blamageguden. Vi ha sett, hur Cello och Hedersman överväldigades av skam, då de blevo kran-sade. I själva verket stå vi här nära ett av huvudspörsmålen i Kriser och Kransar, till yttermera visso uttryckt i det namn diktverket bär. Birger Sjöberg lyckades aldrig försona den yttre heder världen gav honom med det egna konstnärssamvetets krav. I Ej för lagrar löpa kämpar han en vild kamp för sin diktnings egenart:

Lagom grämas! Ej för l a g r a r löpa,
vänskap sade. Fatta snarast mod!
Självtorns dyra droppar må man köpa
i sitt eget väsens tysta bod.

Sjunga... Kvittrar du för positioner,
i en äreskramp, i tävlans svett?
Då blir svett och kramp i dina toner.
Dött alarm — och intet mer har skett!

Snickrar du den hästen Konstruktissa,
blank i manken, finpolerad, klar.
Rullas kan den nog med tåt och trissa —
intet språng den döda springarn tar.

Staty-mentaliteten igen! Det är strindbergsk galghumor i dessa sista rader, en galghumor som helt genomtränger verkets inledningsdikt, Skrivaredans. Kritiken har ofta framhållit, att Birger Sjöberg här ger uttryck åt sin känslighet för nedsättande omdömen om hans diktning. Detta är nog riktigt — och inte allt för ovanligt bland hans släkte. Men det är mig omöjligt att inte se också denna dikt i det personliga sanningskravets tecken. Vem är det annat än Blamageguden, eller, för att använda det allvarligare namnet på Hedersmans gäst, Vedergällning, som uppträder:

Fredag blev vedag!
Bäst jag i segerdans raglar,
sträcket ur molnet en hand.
Dunderord haglar — fingrar och naglar
riva min krans, med dess virvlande band.
Skrift står med blixstaplar skriven:
"Ära med lögn är given!"

Handen ur molnet tillhör säkerligen inte en elak kritiker utan en representant för det, som Strindberg kallar "makter".

I denna mörka galghumor ha vi nått de yttersta gränserna för den glada synen på lögnen — helt naturligt, därför att skalden själv med sitt eget sanningskrav trädde in i centrum för våra betraktelser. Det kapitel, som inledes med Havre-

kungens arv är emellertid ännu inte uttömt. Vi kunna i stället återknyta till denna Frida-visa igen. Electrical girl är samma naiva barn som Frida, när denna fällde tårar vid åsynen av Havrekungens arv. Enligt Birger Sjöberg kunde Electrical girl "alla biografens hjältar och sköna hjältinnor utantill, och inför hennes ljusa blickar hade under ett blänk och flimmer många kvinnoögon förstorats i falsk fasa, många filmhänder skakat varandra i opålitlig biografmanlighet..." (s. 104). — Hennes förförare, Första fiolen, är en frisk och oförfärad lögnare, en typiskt svensk oförbätterlig slarver, av erotiskt överliggarsnitt, glad, god och — svag. I hans ungkarlskula värmdes luften "av ömma och lögnaktiga ord" (s. 52), han "ljög snällt" (s. 333), och han vred sig under sanningens piskslag, då livets ansvar började pocka. Men han var en omedveten lögnare. "När han sade, att han älskade henne, visste Första fiolen icke, om han hade ljugit, eller om han talat sanning, men det han sade, det måste han säga, skrällde det så i hela världsaltet av lögnen." (s. 344).

Det är egendomligt att se, hur Första fiolens "kärleksliv", skildrat med så gott humör fast inte utan allvar, har sin djupt allvarliga motsvarighet i Kriser och Kransar, där skalden går tillrätta med sig själv. Som så ofta är jämförelsen nästan verbal, men hur olika är inte stämningen! Första fiolen deklarerar sin syn på kvinnan: "Kvinnan är en berusande, en bedårande varelse." "Jag är kär i alla sorters unga kvinnor, de som gå med brickorna och de som sitta på kontoret och de finare, som bo i de trygga familjerna, och som se ut, som om de trodde på Storken allihop. Hahaha!" (s. 56—57). En sommarafton blev Electrical girl hans. "En kyss, en kyss, vad är han, deklamerade Första fiolen med falsk stämma, men hans känslor voro i detta ögonblick icke falska, ty han inbillade sig, han kände det så, som om han verkligen älskade henne. Fladdrade därför avrivna blad från kärlekspoesiens

rosenbuskar i denna lömska och dårande luft, intill den vita gestalten, som uppgiven och domnad vilade vid älskarens bröst, så drevos de fram, icke längre av kall beräkning, utan av den heta blåsten från ett sinnesrus. Vad som var lögn eller sanning visste längre ingen, då allting brann." (s. 113—114). "Dubbelt strålade månglittret, som nästan bländade dem." (s. 113). Innan jag nu vänder mig till Kriser och Kransar, vill jag i förbigående påpeka, att sinnesruset skildras med vulgär realism i Amor rasar i Lilla Paris. (Fridas Bok II). I Kriser och Kransar möter oss i dikten Kärleksmercurius typen Första fiolen aktualiserad till den moderne Sol- och Värmannen.

Lögnmask äter i hjärtat han har.
Brinner ännu som till matt försvar.
Falskspelestankar i svartdunster gå.
Sveket halkar som ormar grå

— — —
Evighetslångsamt till E v o r n a s skara.

— — —
Domarn sig vänder...
Rader av lyfta och vitnade händer:
— — —
Fräls vår bedragare bara!

Två makter äro dock för skalden starkare än detta slags kärlek, ensamheten och minnet av hans ungdoms älskade.

Om du än ej strålade som E v a,
icke gjorde kinden röd och het,
du det ändå är, som lärt mig leva,
starka, mörka, sköna Ensamhet.
(I ditt allvars famn).

Ensamheten var överhuvud villkoret för allt skönt och sant i Birger Sjöbergs diktning. Den i drömmen uppenbarade Frida grumlar inte, men förädlar skaldens ensamhet, ty hon är för honom mera än blott kvinnan, Eva. Hon är för honom

den trofasta vännen, den rena ängeln, vars minne aldrig kan dö, enheten av skönhet och sanning.

Du var ej lik en enda av de andra *)
vid fjärran dörr jag hämtat, yr och bråd,
vid fjärran port att glatt i samspråk vandra
i litet lögnförbund vid månens nåd.
Ej dunstgestalt — en rökbild av förfluten
och halvglömd tid — en syn, som nyckfull var.
Du var en bild, en stark, av sanning gjuten,
med vänskapsdjup i mörka ögonpar.

(Drömmar famnas. Se ovan s. 26.)

*

Till sist komma vi in på ännu en sida av sanningsspörsmålet, den intellektuella, kunskapsproblemet. Alla ha vi ju lett ett gott småleende, då vi i Fridas kunskapstörstande vän känt igen salig John Chrounschough och måhända också Alfred Vestlund i Grönköping, den senare även i andra sammanhang. Sådana stycken som Samtal om Universum och Om kanalerna på Mars (Fridas Bok I) samt de inte mindre dråpliga Naturlig förklaring och Hyllning till Universum (Fridas Bok II) kunna givetvis ses som strålände apoteoser över bildningsfilisteriet. Rader som följande tala ju sitt tydliga språk:

Ha! Förlåt jag skrattar!
Ej så lätt man fattar
Universum, som man strax vill tro!
Frågar Frida mig om stjärnor klara,
vill jag svara:
Jordar äro de, ej silverbloss.

(Samtal om Universum.)

Men under allt detta finnes något helt annat. Ur samma dikt ta vi några ord som dessa:

*) Min bödel var vit —
och blick var blå,
och skuldror marmorgranna.

(På Kärlekstorget.)

Frågar Frida mig, om bak det tomma
ä n g a r b l o m m a,
ej jag rövar hennes barnatro.
Himlens port jag ej vill gärna bomma
för de fromma.
Må de äga den i lycklig ro!

Överlägsenheten synes fortfarande råda. I Kriser och Kransar och Fridas Bok II dyker emellertid just samma motiv upp, och där är skalden allt annat än överlägsen. I den vackra dikten Finge Frida rätt (omarbetad till ännu skönare form i — — — Som sker vid sommarvakan) heter det:

Just som jag kvad: "Jag dör",
drömmande jag mig rör,
svepande fram på ä n g a r . . .
Strängar vid vindstråk jag hör.

Båda dikterna äro formulerade som problem: Frågar Frida — — — och Finge Frida rätt! Men nu är det hennes barnatro, som styrker honom inför döden. Och himlens port, som han nyss kvad om så nedlåtande, den finner han obevekligt stängd i den gripande Drake och fånge.

Dig bombarderar med frågor, jag,
himmel, och bultar på porten.
Svarar man ej på de larmande slag.
Stum är den mörkblåa orten.

Så får skalden löpa linan ut. Men redan i fortsättningen av den självmedvetna Samtal om Universum, låter han oss ana, vad som komma skulle:

Men inom mig bänner (Orons eldmetoder!)
och jag stundom känner,
som jag själv vill bliva ateist...

Och är inte också hennes förnumstiga svar på något sätt ett föregripande av vad som komma skulle:

Bliv vad du behagar,
endast att du lagar,
så du ej blir ångerköpt till sist.

Bildningsfilistern i Fridas Bok har sin motsvarighet i Kvar-
tetten: gubben Borg, men grubblaren har också sin motsva-
righet: stationsinspektör Alexis Uddberg, Pensionatskurken.
Gubben Borg läser Sveriges Rikes historia, från äldsta tider
till våra dagar, Prästlistens historia och Den kunskapsrike
skolmästaren. I den senare skriften sökte han ofta "svar
på en fråga om något naturens under i himlen eller på jorden."
(s. 359). Herr Borg var ateist, ett slags Ingersoll i miniatyr,
som i sina dispyter med den i barnatron levande snickare-
mästare Thun (Fridas motsvarighet!) alltid kommer med en
"naturlig förklaring." "Förlåt en fråga! Tror herr Thun också
på att Elias flög i en brinnande vagn, frågade den strids-
lystne bibelkritikern. — Förvisso tror jag därpå, svarade
Thun. — Den var den första flygmaskinen, bäste herr Thun,
upplyste herr Borg." (s. 352).

Kyssten, den blida,
och Kärlekens arm kring en hals:
en livsyttning, Frida —
ej mera, ej vidare alls! — — —
Spörsmål, som fara
likt moln över människorna små,
jag söker förklara
och svara
naturligt uppå!

(Naturlig förklaring.)

Det är kanske litet hårt att kalla gubben Borg en utpräglad
filister. Det finns mycken oro och smärta bakom hans bitter-
het mot försynen för att denna låter allt skönt vara så för-
gängligt. (Se ovan!) Dylika finare drag upptäcka vi också
hos tänkaren i Fridas böcker, den hos Birger Sjöberg så van-
liga stilbrytningen, vilken ger hans Frida-diktning dess kan-
ske största tjusning. Så kan han inte hålla den magistrala
tonen helt i Naturlig förklaring utan blir poet även här:

Molnen som skrida
därovan vid vindarnas vals:
En gasbildning, Frida,
ej mera, ej vidare alls.
Stjärnan som myser
så stilla och ljuvt i det blå:
Ett jordklot, som fryser,
som ryser
i ensamhet så.

Alexis Uddberg, den klassiskt bildade stationsinspektoren, förebådar den ensamme Birger Sjöberg i Kriser och Kransar, liksom han enligt min uppfattning förkroppsligar dennes kunskapstyp, den högtstående autodidakten, ihärdig självtänkare över livets gåtor, med en skepsis mot vetenskapen, vilken skepsis trots sitt berättigande har en liten bismak av den utestängdes bitterhet. Han är också en skönhetsdyrkare av rang och hatar allt sken, "intellektuell förtryckaranda eller föregiven själfullhet" (s. 152). Hans valspråk är Non haberi sed esse. Det kunde också ha varit Birger Sjöbergs. Alltnog, en av Birger Sjöbergs skönaste dikter, om inte den allra skönaste, Från tidlös frihet, har vår vän Pensionatskurken lämnat stoff till. Han grubblar: "Sålunda tändes jag, Alexis Uddberg, en gång ur mörkret. En dag är jag åter slocknad, liksom jag nu utsläcker denna lilla låga. Skall detta jag åter uppstå ur en vacklande låga? Skall jag kanhända tändas som en arm man, den där hopplöst lever i mörker och brott i storstadens usla kvarter? Eller tändas till en efter penningen törstande man, vars själ ej finner ro, en Mammons träl, som brinner av begär att få lyssna till guldets tomma klang, en lycksökare, osäll och feberhet? Men bleve jag ock en halvgud på jordens krets, lycklig finge jag icke vara, ty, o, broder, lidandet följer lågan."

Från tidlös frihet, det ofödda barnets underbara sång:

Skall ur natt, som silverfållas,
livets klara kinder trollas —

springa fram ur svarta valv
strålögd solskensalv?

Skall jag väl från tidlös frihet,
hägn, av Intets timmer timrat,
locka dig, min vän?
Låta dig, vars blick ej ledset skimrat,
här vid Lögntygsspinneriet
vämjas, vredgas än?

Lura — lik en syndfräkt gubbe,
illasinnad, ful i tankar —
barn från svalkans park,
släpa dig till skam och ånger,
fräna dunster, fräcka sånger —
hit till fälla, tryck och spark,
vildhet, tigerstark...

Rycka dig vid kyssens låga
till en jordisk, gisten hydda,
där ej taket kan
oss för sting och stygga strilregn skydda —
där jag ej för böld och plåga
bot och binda fann.

Se dig trygg med Trolös leka,
se dig stungen i din vår,
gå med röda sår! —
Vingad frände! Stjärnors älskling,
alla stumma djupens broder —
skära mänskodrom.

En av de mest uppskattade sångerna i Fridas Bok är Bleka dödens minut. Ingen kan undgå att gripas av dess realistiska åskådlighet, som dock aldrig blir kuslig utan är mild och försagd, av dess egenartade ton av domning och frid. Mången röres nog också av den en smula valhänta slutstrofen:

Ja... men har du en ros
kan du lägga den hos
mig på kullen, när dock du går
vägen strax där förbi
under fåglarnas skri,

medan sommarn, den glada, rår.
Kan min ande med dimfingrar då
vänligt vinka — nog görer den så!
Som en fjäril, som vind
vill jag röra din kind
ibland kors och bland snäckor små.

Här tas nu närmast sikte på det spekulativa draget i dessa rader. Det är högst betecknande för Birger Sjöberg, att han alltid söker föreställa sig, vad döden är, eller vad den för hans brinnande och längtande ande måste vara. Kritiken har ofta påpekat, att han som begravningsreferent sett många liktåg och många sorgehus. Men hur många läkare och präster ha inte kommit döden, i yttre mening, ännu närmre! Det väsentliga är naturligtvis, att Birger Sjöberg drogs till döden, liksom Dan Andersson, ett befryndat skaldeöde, gjorde det. Han upplevde döden intensivt, därför att han upplevde livet intensivt. Jag tror, att den fåvitska drömmen att slå bryggan mellan livet och döden var hans heta önskan. Hur vackert förmår han inte skildra lille Edmunds död i Kvartetten och hans liv i de efterlevandes sorg! (Se kapitlet Sorgen!) Liksom en banal begravning kan bli stor poesi under hans händer, så kan de sörjandes vardagsliv bli det. Vi ha inte den ringaste anledning att i dessa ord om Cello se någon litterär pose. "Hur ofta hade han icke i sin ensamhet, tyngd av vardagens ledsamheter, små och grå som mygg men med stingande och ettriga gaddar tyckt sig fatta döden som en svalka och ro, en vänlig förbarmare och hänsynslös utplånare av allt ont och småaktigt. Han hade även försökt att djupt tänka sig in i dödsögonblickets prövande stund, men bilden ville aldrig komma på beställning." (s. 249). Han hade också klart för sig människornas lyckliga förmåga att slå bort dödstanken undan för undan: "alla hade reda på, att det verkligen var sanning (d. v. s. att vi alla skola ned i jorden), men denna sanning liknade en orimlig och sorgsen lögn." (s. 250).

I Kriser och Kransar finnas två direkta dödsdikter, den redan berörda — — — Som sker vid sommarvakan och Dödens klädnader. Den förra fortsätter och utbygger det spekulativa anslaget i Bleka dödens minut:

56

grubblaren Fröding, religiös genialitet. Jag vet inte, om jag kan avsluta denna betraktelse över hans diktning på ett bättre sätt än att be mina läsare återvända till den på himlens port klappande människan Birger Sjöberg och höra den prometeushymn han trots allt uppstämmer till den kämpande tanken:

Dig bombarderar med frågor, jag,
himmel, och bultar på porten.
Svarar man ej på de larmande slag.
Stum är den mörkblåa orten.
Icke ett sus, såvitt jag förnimmer
Icke ett ljus, ett livande skimmer...
Helgon och änglar, högtbetrodde,
ut från bebodda
molnhus i stjärniga gränderna!
Lampor i händerna,
facklor i tusen!
Dyken med ljusen,
störten med bränderna!
Fladdren, brusen,
stormen mitt mörker med brand!
Må draken stå i lågor
med svarta fjäll och frågor!
Klarhet må ringa — och fången få svinga
sig ut med sin blodslagna hand.

VÄNERSBORGS MAGISTRATS PROTOKOLL

DEN 14 MARS 1757

av

BERTEL HALLBERG

Greve Adolph Mörner av Morlanda, som år 1751 blivit landshövding i Älvsborgs län, erhöll år 1756 transport till landshövdingedömet över Närke och Värmland genom byte med landshövdingen därstädes Johan Råfelt, som den 6 oktober 1756 förordnades att i stället vara landshövding i Älvsborgs län.

Johan Råfelt var född år 1712 i Stockholm och son till räntmästaren Erik Andersson Råberg, som år 1708 adlades med namnet Råfelt. Räntmästaren Råberg-Råfelt var av västgötasläkt och var född 1662 i Råda socken i Skaraborgs län, där fadern var bonde. Av dennes söner var Anders, som kallade sig Rådberg, född 1659 och blev efter studier i Läckö, Lidköpings och Skara skolor samt vid Uppsala och Åbo akademier konsistorienotarie i Skara och prästvigd 1699. Han blev kyrkoherde i Vänersborg år 1700 och var en inom och utom sitt stånd ansedd man. Han var respondent vid prästmötet 1702, predikant vid prästmötet 1705 och utsedd till preses vid prästmötet 1713. Han avled emellertid den 14 september 1713 och har i stiftets herdeminne det eftermälet, att han var en stilla och saktmodig man. Han var sedan 1694 gift med Ingeborg Gudhemius, dotter till hospitalspastorn i Göteborg Jo-

nas Gudhemius och änka efter kyrkoherden i Gudhem Nicolaus Scholenius. Kyrkoherde Rådberg var barnlös.

Hans yngre bror Erik, född år 1662, skrev sitt namn Råberg och blev som kamrerare i militieavräkningskontoret adlad och antog då, som ovan nämnts, namnet Råfelt. Han blev räntmästare 1710 och dog 1724 i Stockholm. Han beskrives såsom en mycket duglig ämbetsman, som "avskaffade dristigheter och självsvald". Han var gift med Anna Maria Silfvercrantz, född år 1681, dotter av kammarrådet Johan Anders Hylltén, adlad Silfvercrantz, och Maria Hammarin.

Erik Råfelt hade tvenne barn, sonen Anders, som blev livdrabant och dog ogift 1740 och sonen Johan, slutligen landshövding i Älvsborgs län. Johan Råfelt blev student i Uppsala 1724 och befordrades sedermera inom Svea Hofrätt samt blev lagman i Närke 1747, revisionssekreterare 1750 och landshövding i Närke och Värmland 1756. Han blev riddare av Nordstjerneorden 1758 och avled den 6 juli 1763.

Landshövding Råfelt var gift med Maria Christina Gyllenram, änka efter kapten Christoffer Fredrik von Schewen. Hon var dotter till överstelöjtnanten Natanael Gyllenram. Landshövdingen hade tre döttrar och två söner, av vilka senare den ene nådde mogen ålder och dog som f. d. löjtnant 1822. Med dennes son kommandörkaptenen Anton Råfelt utslöcknade ätten år 1863.

I början av år 1757 tillträdde landshövding Råfelt sin befattning som styresman över Älvsborgs län, och en av hans första åtgärder var att anmoda residensstadens borgmästare assessorn Anders Ingman att till den 14 mars sammankalla magistraten och stadens äldste för att landshövdingen av dem skulle få inhämta närmare upplysningar om sin residensstad.

Vid detta sammanträde voro av magistratens ledamöter närvarande assessorn och borgmästaren Anders Ingman, som

varit borgmästare i staden sedan år 1752, rådmännen Carl Liedbom, Abraham Bruse, Johan Eberhard Lorich och Magnus Perman. Staden hade på denna tid sju ordinarie rådmän och de frånvarande voro Johan Anders Ludolph, Olof Ahlqvist och Johan Rosell. Av dessa hade dock Ludolph nyss fått avsked med rätt att fortfarande uppbära lönen.

Av stadens äldste — d. v. s. den institution, som sedermera utvecklades till den nuvarande drätselkammaren — voro närvarande: förre rådmannen Anders Dahlbom, handelsmannen Jakob Sundberg, åldermannen Olof Bergström, handelsmännen Bryngel Lifwendahl och Erik Jonsson, gästgivaren Anders Loffman, urmakaremästaren Mauritz Schierman, hökerihandlaren Anders Lindström, vrakaren Olof Jonsson Hallgren, vrakaren Anthon Porthuncijer, handelsmannen Anders Kinkel, färgaren mästare Anders Grönman, skraddareåldermannen Anders Björsell, perukmakaren mästare Olof Wallman, skutskepparen Sven Sundberg, snickaren mästare Olof Krigsberg och guldsmeden mästare Truls Jakobsson Möller.

Här nedan följer nu det i många avseenden intressanta och om förhållandena i staden vid denna tidpunkt i många avseenden mycket upplysande magistratsprotokollet från det ifrågasvarande sammanträdet. För undgående av ökade tryckningskostnader har originalprotokollets stavning måst bringas i överensstämmelse med nutidens regler.

”Efter vederbörligt tillkännagivande uppträdde nu landshövdingen, högvälborna Herr Johan Råfelt på detta stadsens rådhus i närvaro av magistraten och stadens äldsta af borgerskapet, då högbe:te Herre — såsom den där efter sin nylige hitkomst som detta länets landshövdinge nu första gången är på detta rummet — således nu först till magistraten och borgerskapet gjorde följande tal efter dess egna ord så lydande:

1) Det är mig en besynnerlig fögnad att igenom den erhållna nådiga befordran till detta höfdingedömet jag i dag får det nöje att se herr assessoren och borgmästaren samt lovliga magistraten med stadsens äldsta församlade här på detta rådhus och med dem dela omsorgen om stadsens uppkomst i gemen och var och ens enskilda förmån och förkovring igenom en rättskaffens handels, nyttiga inrättningars och sunda slöjders upphjälpande, utövning och tilltagande.

2) Denna omsorg lättas mer än mycket därigenom att vi leva, Gudi ärad, under en säll och lycklig regering. Vår nådiga överhet är på det ömmaste därom mån, att gudsfruktan må ifrån den späda barndomen uti deras undersåtars hjärtan bliva inplantad, att rättvisa må bliva så skipad, att både den högre och lägre, rikare och fattigare må kunna var i sitt stånd vara säker om liv, ära, egendom och välfärd samt skyddade vid den helgd och hägn, som lag och rättvisans oväldiga utdelande medföljer. Vår överhet önskar intet att lagarne överträdas, utan även ett fritt folk, som stiftar lag och inbördes täflar med varannan att den samma obrottsligen efterleva.

3) Författningar äro gjorda och efter rikets omständigheter dagligen göras till landets uppodlande, handelns och manufakturernas samt handaslöjdens och andra nyttiga näringsmedels uppkomst, utvidgande, tillväxt och förkovring.

4) Vi behöva icke frukta att med osäkerhet kunna använda vår mer eller mindre ägande förmögenhet till allt det, som kan lända till sådana för var och en enskild fördelaktiga samt för riket i gemen nyttiga författningars verkställande som vår enskilda förmåns rätta förökande gör rikets välstånd och höghet, och vår nådiga överhets välstånd och höghet äro med rikets skiljaktligen förknippade.

5) Det ankommer således på oss själva att vidtaga de utvägar, som kunna göra oss lyckliga och förmögna, ty huvudet och lemmarna å vår Rikskropp kunna icke hava skiljaktiga

intressen till både enskilt och allmänt väls befrämjande.

6) Detta vinner ju mera styrka och framgång genom enighets- och kärleksbanden, kärlek och vörndnad för det gudomliga majestätet; lägger gärna därtill kärlek och undergivenhet för vår överhet. Kärleken och vörndnad för överheten uppväcker kärlek för regeringslagarnas bestånd och obrottsliga efterlevnad, och ju mera lagbundna desto större kärlek mellan befallande och lydande, förtrolighet mellan ämbetsmän samt enighet och vänskap mellan medborgare.

7) När samhället så är förknippat försvinner allt hat, bitterhet, missförstånd och missunnsamhet och litat man ej på dem, som finna lust att genom hemliga insinuationer och falska rykten göra oss skadeliga intryck, utan anse dem, som den allmänna roens och enighetens förstörare.

I det säkra hopp, att vi alla i dag med sådana förenade sinnen uppkommit i denna stadens rådhus, har jag med största fågnad för första gången intagit detta rummet och försäkrar, att ej något högre skall vara mig om hjärtat så länge den högste Guden förlänat mig hälsa, krafter och livstid, än efter yttersta förmåga befrämja denna stadens uppkomst och tillväxt samt befordra allt det, som kan lända herr assessorns och borgmästarens och magistratens samt de övriga denna stadsens samteliga invånare sannskyldiga förmån och nytta; varandes däremot förvissad — som jag och både vid och efter min hitkomst till staden redan erfarit — att herr assessoren och borgmästaren samt magistraten med samteliga invånare lära för mig hava icke mindre uppriktig kärlek, vänskap och förtroende än för deras förre landshövding herr greve Mörner, som med all heder och höga vederbörandes nöje förestått detta hövdingedöme.

Detta allt bemötte herr assessoren och borgmästaren å magistratens vägnar igenom ett kort tal med mycken värdsam tacksägelse för högvälborna herr landshövdingens av magi-

stratens och borgerskapet högt aktade uppmuntrande föreställningar jämte betygad försäkran, att de till deras väsentlige begrepp och innehåll så hädanefter som hittills med Guds nåd skola bliva magistratens och borgerskapets besynnerligaste ögnamärken samt under en förnyad betygelse över de ynnestfulla försäkningar högvälborna herr landshövdingen så väl nu som förut täckts giva om sin ömma och eftertryckliga hjälp och biträde till denna förtryckta stadens och dess invånares uppkomst och befordran, lika kraftigt försäkrade det magistraten och borgerskapet aldrig skola underlåta att där emot städse för högvälborne herr landshövdingen ådagalägga all den vördnad, kärlek och förtroende, som av ett tillgivet, uppriktigt och tacksamt folk med all villighet kan äskas och förväntas.

Sedan högvälborne herr landshövdingen samt magistraten nu härefter sina säten intagit och borgerskapet sig jämväl nedsatt, förestälte högvälborne herr landshövdingen, det — ehuru väl han icke har anledning därpå tvivla, det ju en god ordning här i staden hålles, emedan han under den lilla tid, han här varit, förmärkt, det herr assessorn och borgmästaren samt magistraten för detta gjort en och annan författning, som han ansett lända både till stadens prydnad och en god politics inrättning, — dock som högvälborna herr landshövdingen tager en särdeles del i denna stadens tillväxt, förkovring och välstånd, så finner han för sig desto nödigare att vara om ett och annat in specie underrättad, samt till den ändan jämte vid gjorda efterföljande frågor, på vilka herr assessoren och borgmästaren å magistratens och borgerskapets vägnar meddelte särskilt sådana svar och underrättelser, som vid handen här nedan förmäles:

1. f r å g a n: Som grunden till en lyckelig regering och ett samhälles bestånd häruppå fotar sig, att en rätt christendom

eller gudsfruktan bliver i barnens hjärta implantad samt rätt och lag behörigen skipad, ty äskas underrättelse om skoleinrättningen här i staden? Varav skoleinrättningen haver sitt understöd och vilka nu för tiden äro betjante der-
vid?

Svar: Det skolen här i staden förestås av en Scholae-mästare, magister Carl Fägersten och en collega, magister Petter Wennerlund. Den förre njuter lön igenom cronotionde af Kungl. Maj:t och Kronan, jämväl sockengång i staden och någon särskild erkänsla av barnens föräldrar och den senare eller collegan av staden 100 rdr. smt. årligen.

2. frågan: Om här i staden är Kämnärsrätt, huru ofta den sitter, när Rådstuvudagar äro, huru många rådmän, vad betjäning eljest är vid staden, vad lön den består och om någon rådmansvacance är?

Svar: Att kämnärsrätt här i staden blivit inrättad den 2 nov. nästl. år efter Hans Kongl. Maj:ts allernådigste resolution, grundad på stadens privilegier, vilken rätt hittills utövat sitt ämbete alla tisdagar och torsdagar i veckan, och rådstuvurätt efter lagens föreskrift måndagar, onsdagar och lördagar, enär sysslorna ej fordrat flera rådstuvudagar; bestående sistnämnda rätt av åtta ledamöter efter staten, varav följaktligen 7 äro rådmän, som njuta allenast 100 rdr. smt. vardera i årlig lön, men sedan kämnärsrätten blev inrättad och en rådmän till preses därstädes med 100 dr. c. årlig tillökning på lönen av RRn på 2ne år tillförordnades, och en rådmän vid namn Ludolph tagit avsked, är nu en rådmanssyssla efter honom ledig utan lön; men bemälte L. i dess livstid njuter lönen för dess långliga tjänst och fattigdoms skull, varförutom eljest nödigt är att extraordinarie i hans ställe, som förrättade Kämnärspresidiesysslan, bliver vald och till-

förordnad om högvälborne herr landshövdingen därtill tacktes sitt bifall lemna.

Betjäningen i staden är stadssekreteraren Gudmund G. Dinnets, som efter staten njuter i årlig lön 230 dr., kämnärsnotarien Johan Polin 150 dr., stadscaseuren Olof Bergström 220 dr., stadsfiskalen Lars Jeanson 150 dr., materialskrivaren, vilken syssla rådman Lorich tillsvidare bestrider, 100 dr., stadsdoctoren Sven Brodd 300 dr., stadsfältskären Olof Perman 160 dr., barnamoderskan Helena Malheim 100 dr. och dessutom hushyra samt taxerad betalning av var och en barnaföderska i staden. En vågmästare vid namn Olof Beckman 120 dr., 3:ne vågkarlar med 200 dr. årlig betalning tillhopa. En byfogde vid namn Olof Knutse 80 dr., 3:ne stadstjänare vardera 50 dr. med inberäknade beklädningspenningar 30 dr. och en klädning vart 3:dje år samt ett par skor vart år. En prophoss 20 dr. och beklädningspenningar 15 dr., 4 så kallade stadsväktare, varav 2:ne lönas av stadens publique medel med 15 dlr vardera och lika mycket beklädningspenningar utom det dem består stövlar och en behållen kapprock; de andra 2:ne lönas av borgerskapets sammanskottsmedel på lika sätt. Från vilket allt prosten och kyrkoherden Elg efter staten och stadens publique medel årligen åtnjöte 60 dr., cappelanen 60 dr., organisten och sångaren Häggman 50 dr. och klockeställaren, klockaren Starin 40 dr., allt silvermynt.

3:e frågan: Om några brottmål ligga oavgjorda? och om eljest några gamla saker ligga oavslutade?

Svar: Inga brottmål äro vid rådstuvurätten oavgjorda än en tjuvsak som kämnärsrätten före jul avdömt, men Kongl. hofrätten till rådstuvurättens avdömande förvisat, som till den ändan i dessa dagar ankommit. Och eljest äro alla gamla

saker längst för detta under nuvarande borgmästarens tjänstetid avgjorda.

4:e frågan: Om domböckerna tillika med saköreslängderna inom den i lagen föreskrivna tid insändas till hovrätten?

Svar: Domböckerna insändas årligen till vällofl. Kongl. hovrätten efter lagens föreskrift, men intet saköreslängderna, emedan Konungens andel av alla fallande sakören äro staden donerade.

5:e frågan: Vad anstalt är gjord om ommyndiga barns arv och egendom samt huru räkning därför göres?

Svar: Att magistraten, så fort något dödsfall skett, inom den tid, lagen föreskriver, besörjt om laga uppteckning efter den döda, och, när begärt blivit, jämväl förrättat arvsdelningen, varvid de omyndigas bästa och fördel med all ömhet blivit handhavd jämte det beskedliga förmyndare för dem av rådstuvurätten blivit tillförordnade, som efter lagens föreskrift äro vordna tillförpliktade att visa reda och räkning för de omyndigas arv och egendom.

6:e frågan: Vilken förer executionen här i staden samt vad fängelserum här äro?

Svar: Att alla civila executioner i staden förrättas av byfogden och en stadstjänare, som biträdes av stadsfiskalen, då viktigare executioner sig tilldraga.

Fängelserum äro inga flera än 2:e gemena arrester uti rådstugan för dem, som av stadens rätt till fängelse dömas och eljest efter magistratens befallning arresteras.

7:e frågan: Begäres avskrift av denna stadens inåder förunnta privilegier?

Svar: Att av dessa privilegier, varpå staden är funderad, skall avskrift bliva avgiven, så snart stadssecreteraren medhinner dem avskriva.

8:e frågan: Varuti denna stadens förnämsta inkomster bestå?

Svar: Att de bestå förnämligast uti så kallad stadsandel för det järn hit till staden anländer och varför de kostsamma bodarna av staden vid Korseberg underhållas jämte stadsandel och landtlega för allt hitkommande gods och varor, vågpenningar för det järn, som här på stadens våg väges, vad som de här vid staden varande broar och brotull kunna kasta av sig jämte någon skatt för ägor samt fallande torgpenningar vid marknaderna.

9:e frågan: Vad näringsmedel invånarna kunna hava i anseende till handel och seglation?

Svar: Att utav handel och seglation hava invånarna nu för tiden ganska ringa näringsmedel, sedan angränsande städer igenom utverkade kongl. resolutioner tid efter annan till största delen avhändert staden både all handelsrörelse och seglation, som herr assessoren och borgmästaren yttrade sig vid anfordran vilja visa, eftersom tiden nu intet var tillräcklig härtill, samt nu emellertid avlevererade magistratens skriftliga ödmjuckliga ansökning, att staden måtte bli förhulpen till åtnjutande av sin privilegierade rätt på järnfrakter från Karlstad, vilken ansökning av högvälborne herr landshövdingen upplästes, och han därefter försäkrade staden om allt rättvist biträde.

10:e frågan: Vilka hantverkerier här finnas, och vilka kunna hava den bästa näring; begärdes förteckning på hantverkare; samt

11:e frågan: Huruvida flera gärningsmän satts i gärd på landet än som tillåtet är och huruvida de göra hantverket här i staden förfång, varhos fastställdes, att till borgare andra ej antagas än de, som kunna idka borgerlig näring, uppå vilka 2:ne sist-

nämnda punkter herr assessorn och borgmästaren lämnade det svar och yttrande, att förteckning på hantverkare med första skall bliva avlevererad och att för övrigt här i staden väl intet äro några hantverkare, som hava särdeles fördelaktiga näringar eller vidare än att de i det knappaste sig föda kunna, att de ej kunna driva hantverkerierna som vederbör, och dels att de av fuskare på landet bliva märkeligen fördelade, varför herr assessoren å stadens vägnar anhöll, det högvälb. herr landshövdingen gunsträttvisligen täcktes skydda hantverkerierna ifrån vidare intrång, varjämte ock tillkännagavs, att staden på sin kostnad anlagt en klädesfabrik här i staden, som efter förmågan med all sorgfällighet drives. Vad borgarnas antagande angår, så har härtill inga andra i nuvarande magistratens tid blivit antagna än sådana, som kunna idka rätt borgerlig näring, bestående av några få handlande, men väl några och 20 hantverkare.

12:e frågan: Vad donation denna staden haver av jord och äng, samt huru den är delt invånare emellan och om den emot privilegier och resolutioner är ifrån dess rätta nyttjande dragen?

Svar: Att stadens donation av åker och äng är i sig själv till största delen av mycken svag jordmån och dessutom så ringa, att den för stadens invånare och borgerskap intet är tillräcklig för alla, och varav någon del brukas till åker men största delen till äng uti Torpa och den så kallade Nygårdsången till fast ringa lassetal, så att invånarna måste årligen köpa erforderligt hö ifrån landet till deras boskap och hästar för skjutsens underhållandes skull, varpå dock understundom är brist till borgerskapets än mera skada. Och för övrigt yttrade sig magistraten och borgerskapet, det stadens privilegier utvisa, huru fem hemman äro staden donerade, som således nogsamt bestyrker det som sagt är, var-

förutom staden innehaver $\frac{3}{8}$ hemman vid namn Djupedalen och Grönvik på Dalsland med sina ägor sig sträckande intill vindbryggan här vid staden, som efter höga överhetens tillstånd äro till mulbete avhysta, men betalas för dem alla de skatter och utlagor, som av andra bondehemman utgår.

Vad delningen av donationsjorden angår, så har den väl vid stadens första anläggning ordentligt blivit delt borgerskapet emellan, men förmedelst staden sedermera överkomna olyckor och fiendens härjande och varjehanda andra svårigheter samt dess tillväxt med invånare till nog dryg del, har denna delning efter så lång tids förlopp, förfallit i nog oreda och oordning, som enär tillfälle gives torde kunna rättas, så att en var av borgerskapet utav donationsjorden, ehuru ringa den dock kan vara, nu få njuta höga överhetens benådning till godo.

Ifrån dess rätta nyttjande är icke heller vidare dragit än ett donationshemman vid namn Norra Intakan, varå åboarna per male narrata*) förvärvat sig besittningsrätt och sedermera jämväl den ena åbon staden ohördan, som stadens riksdagsfullmäktig först under sist föreståndna riksdag fick förnimma, förvärvat sig å den ena halva delen av samma hemman skattebrev.

Den så kallade Holmen, som högvälborne herr landshövdingen innehar, är ock stadens donationsjord, samt eljest en och annan åkerlycka av ståndspersoner här i staden innehas. Varförutom Västgöta Dals regemente hos hans Kongl. Maj:t ansöker, att få ifrån staden en dess donerade och privilegierade äng till campementsplats, Nygårdsången kallad, över vilken ansökning magistratens påminnelser nu avlevererades, som högvälb. herr landshövdingen uppläste, varefter borgerskapet på det högsta enhälligt anhöll hög-

*) genom falska uppgifter.

välb. herr landshövdingen täcktes taga staden och dess borgerskap i försvar ifrån ett sådant oärligt intrång uti stadens privilegier och välfångna egendom.

13:e frågan: Om staden är i sina vissa kvarter inrättad, om några vissa kvartersmän äro förordnade, som kunna giva magistraten vid handen om någon oskickligt eller överdådigt så inom som utom husen sig tilldraga, och, i fall det ännu ej skett, den inrättningen kunde göras, då däruti kunde tagas till grund instruktion för kvartersmännen i Stockholm av den 21 april 1732 vad däruti här vore lämpligt.

Svar: Staden är fördelt i fyra kvarter, uti vilka i stället för så kallade kvartersmän under namn av rotemästare vissa tillförordnade äro, varförutom stadsväktarna efter deras instruktion och avlagda edliga förbindelse äro tillförpliktade att jämte det de äro stadens vårdväktare för timande eldsvådors skull, söka förekomma allt oskickligt och överdådigt väsende så inom som utom hus, och där något händer därom magistraten strax tillkännagiva; hemställande till högvälb. herr landshövdingens gunstiga omprövande, om det icke därvid får förbliva, helst icke någon fond eller tillgång ännu är till så kallade kvartersmäns lönande och utan lön med tillförseende, tillförlitning och trohet ej någon därtill kan fås.

14:e frågan: Vad inrättning här är gjord i anseende till byggnader här i staden?

Svar: Med byggnader här i staden är av nuvarande magistrat den författning vidtagen och allmänneligen å predikstolen kungjord, att ej någon får företaga sig varken nybyggnad i staden, ej heller reparera eller ombygga de gamla husen, innan herr assessoren och borgmästaren beprövat och förordnat, huru byggnaden bör ligga och att den, som däremot något gör, överdrager sig den olägenheten, att byggnaden nedriven bliver.

15:e frågan: Vad staden har för egna hus och bodar?

Svar: Att stadens egna hus äro nu för tiden rådstuvan, materialbod och spruthus på rådstuvugården, fattighuset, järnbodarna på Korseberg samt en byggnad för betjäning därstädes och ett bryggeri i stadens brotullhus vid den så kallade Rånnums bro; varjämte här i staden uti en stor Saltbitter-planterlada*) är ock en stor del av stadens invånare intresserade med herr prosten Elg; hvarförutom nu i vår kommer att uppbyggas ett nytt skolehus av sten och en viktualievåg.

16:e frågan: Hvad förbättring är gjord med järnvågen och vad järn hit årligen föresamt vad avgäld därvid är?

Svar: Att järnvågen är inrättad innevid järnbodarna i Korseberg, varest allt det järn väges, som ifrån de järnbruk hit anländer, vilket andra städer emot denna stadens privilegier förvärvat sig Kongl. Resolution att få väga, sig betingades ungefärligen till 18 à 19.000 skeppund årligen, varföre i vågpenningar betalas 2 öre smt. skeppspundet och för det övriga järnet, som hit ankommer praeter propter**) olika årligen 50.000 skeppund 1 1/2 öre smt. skeppundet i stadsandel.

17:e frågan: Vad anstalt är gjord i avseende till en timande vådelds släckande? Om sprutor, stegar, brandhakar, ämbar med mera dylikt är i beredskap?

Svar: Att till nödigt behov vid existerande eldsvådor är en behållen spruta av staden köpt tillika med 2:ne brandsegel med tillbehör, brandstegar och brandhakar, varförutom

*) Saltpeter, rättare Salpeter, användes för kruttillverkning, och regeringen uppmuntrade på olika sätt tillvaratagandet av salpeter bl. a. genom bidrag till anläggandet av "Saltpeterhus".

**) mer eller mindre.

de förmögnare i staden efter magistratens gjorda fördelning äro försedda med läderämbur och handsprutor efter vars och ens villkor jämte det de blivit antydda hava slika ämbur och vattusåar att tillgå när påkallas.

18:e frågan: Begäres omständelig under rättelse om gästgiveriets och skjutsens in rättande här i staden och huru de resande kunna bliva accomoderade?

Svar: Att gästgiveriet här i staden förestås av en borgare vid namn Bryngel Lifvendahl på det sätt gästgivarordningen stadgar, och skjutsningen bestående av 60 st. hästar är så av magistraten inrättad, att den resande intei öfver en halv timme behöver vänta på hästar och nödiga rese-tyg efter denna ortens bruk. Och på det icke någon oordning därvid må sig tilldraga, har magistraten icke allenast författat en tydlig skjutsordning till gästgivarens och skjuts- lagets efterrättelse uti alla förefallande omständigheter, utan ock 2:ne gånger om året överser både skjutsredskapen och hästarna, samt det som ej finnes försvarligt ogillar och där- efter skjutslaget vid vite tillhåller inom förelagd kort tid för- bättra och, när hästar kasseras, goda i stället förskaffa, var- om stadsfiskalen är tillförpliktad sedan till magistraten sin berättelse avgiva, vilken ock eljest efter undfången order är tillföribunden att städse hålla noga hand öfver berörda skjuts- ordning, samt den, som emot den samma finnes brottslig, lag- liga tilltala. De resande av mindre villkor bliva försvarligen accomoderade hos gästgivaren och för dem av bättre stånd och värde har magistraten fogat anstalt hos källarmästaren Hafvenström, dessutom magistraten jämväl därom besörjt, att, när flera resande till staden anlända, än gästgivare och käl- larmästaren kunna herbergera, så äro vissa av stadens bor- gerskap tillförordnade göra biträde och därom gästgivaren till under- och efterrättelse förståndigat. Enär åter flera hit

till staden ankomna än ordinärt årligen kan vara, så drager magistraten särskild försorg så väl om deras kvarter som spisning.

19:e frågan: Om krögerierna här i staden?

Svar: Att i stället för det här i staden förut varit ett allmänt krögeri, har nuvarande magistraten tillförordnat vissa bryggare, som intet själva få sälja något kanne- eller stoppals, utan endast av dem som för bryggare äro förordnade till krögare, in alles nu för tiden i staden 20 stycken.

20:e frågan: Om något fattighus eller hospital är inrättat och på vad sätt det underhålles?

Svar: Fattighus har staden på dess kostnad av sten uppbyggt bestående av fem rum förutom källare och förstuga, uti vilket alla fattiga eller mesta nödlidande blivintagna den 16 nov. nästlidet år, så att efter magistratens alvarsamma förbud nu intet någon mera får besvära stadens invånare med tiggande. Till de fattiges föda och nödtorften i fattighuset taxerar magistraten och borgerskapet sig årligen, vartill både förre Konungens Befallningshavande och de i staden boende ståndspersoner jämväl inom frivilliga sammanskotter av ett kristligt hjärta bidragit, så att numera, sedan 2:ne med döden avgått, 12 fattiga personer, därav 8 i fattighuset och 4 utom, hava deras nödtorftiga utkomst till föda och kläder.

21:a frågan: Vad omsorg have av barnen här i staden, besynnerligen de, vilkas föräldrar äro så fattiga, att de ej förmå dem föda eller educera, utan mist sina föräldrar eller att de äro ofärdiga?

Svar: Att om de i denna punkt omrörda barns nödiga uppfostran har väl magistraten även ömsint omtanke, men intet ännu därvid kunnat lägga handen i anseende till brist på oundgänglig fond därtill, helst borgerskapet äro alldeles ur

stånd därtill bidraga förmedelst deras till största delen ganska märkeliga fattigdom, härrörande av brist på tillräckliga näringsmedel, sedan angränsande städer avhänt staden dess bästa och förnämsta privilegierade handelsrörelse, och landsköp alldeles över handen tagit, så att stadens invånares jämmerfulla tillstånd ej tillfyllest kan beklagas.

Hvarefter herr assessoren och borgmästaren icke allenast sluteligen avlade vördsam tacksägelse å stadens vägnar för det högvälborna herr landshövdingen varit så gunstig och efterfrågat denna i förenämnda måtto förtryckta stadens tillstånd, utan ock lika demödigt*) anhöll, det högvälborna herr landshövdingen som Konungens Höge Man täcktes behjärta stadens usla tillstånd och i anledning av de sannfärdiga underrättelser, som därom givna äro och utförligen uppå anfordran skola bliva avlämnade, så väl för egen del vid förefallande tillfällen gunstigt och eftertryckligen bidraga till det, som befordrar stadens uppkomst, som ock igenom sina högst gällande föreställningar hos höga överheten därhän begå, att denna stadens borgerskap, som i alla tider satt sin heder däruti att vara trogne undersåtare och uti de bistra krigstiderna både varit underkastade förödelse och svårare bördor i proportion än någon annan stad i riket, ej måtte gå alldeles under, utan i sin idkesamhet bliva allernådigst understödd och till näringsmedel förhulpen.

Hvaruppå högvälborne herr Landshövdingen sig yttrade, det han intet skulle underlåta bidraga till stadens förmån och uppkomst uti allt vad görligt är och dess ämbete competerar, samt därefter av magistraten och borgerskapet tog afsked."

*) = ty, demütig: ödmjuk.

ÅRSKRÖNIKA 1935.

Våld och våld stå fortfarande högt i kurs, då det gäller att reglera mellanhavandena nationerna och människorna emellan. Mänskligheten har alltså en lång väg att vandra, innan det tusenåriga rike nås, som idealister i alla tidsåldrar siat om. Och avlägsnare än någonsin ter det sig, då Kristi ställföreträdare på jorden, Påven Pius XI, går våldets ärenden och gör korstecknet i skuggan av spöknippet.

För någon tid sedan kunde man läsa en annons om ett spel, som hette Addis Abeba. Det reklamerades som roligt, intressant och lärorikt, och det gällde att komma underfund med, vem som skulle vinna — Italien eller Abessinien. Tärningarne voro förmodligen icke tillverkade efter anvisningar av Hoare och Laval. Både det roliga och intressanta i spelet hade nog i så fall gått förlorat, och det hela endast blivit lärorikt. Särskilt för dem, som ännu ha sin barnatro på rättvisan kvar. Nu kan man naturligtvis i det oändliga tvista om, vad rättvisa är. Vi ska inte fråga någon av de lagkloka herrarne i denna församling, då finge vi säkerligen till livs en lärd utläggning, som skulle förvirra våra lekmanabegrepp. Att döma av erfarenheten förefaller det, som om Anatole France hade kommit sanningen bra nära, när han i "Crainquebille" säger: "Rättvisa är ett stadfästade av hävdvunna orättvisor. Ser man henne någonsin vara i opposition mot erövrare och sätta sig emot inkräktare? När en olaglig makt upphäver sig, behöver rättvisan endast erkänna den för att göra den laglig. Allting ligger i formen, och mellan brottet och oskulden finns inte

tjockare skiljevägg än ett stämplat papper.” Med en sådan definition på rättvisa kunna Hoare och Laval utan vidare utnämnas till hennes överstepräster.

Men låt oss inte föregripa händelserna utan taga i skärsådande det beklämmande skådespel, som under år 1935 uppförts på världsteatern.

Huvudrollen har spelats av Mussolini. Han började redan i januari att diskutera kolonialpolitik med Laval, presiderade vid konferensen i Stresa och storpratade dessemellan om Italiens krav på en plats i solen, vilken han med hjälp av färgade trupper och bomber försöker skaffa sig i Abessinien. Nationernas Förbund, som ju skall syssla med den internationella samvaron, tog sig en omständlig funderare på saken och kom till det resultatet, att Mussolinis tal om att civilisera Abessinien, icke var ett fullt adekvat uttryck för, vad som tilldrog sig. Uppbragt över att bli så misskänd skakade Mussolini sin pansrade näve mot ett oförstående Europa. Engelske utrikesministern Hoare stod då upp och talade om fred och rättvisa, varefter Laval sprang som skottspole mellan båda och besvor dem att för all del hålla sig lugna. Det föreföll, som om han varit särskilt orolig för Hoare i det fallet. Hans oro var på sin plats: Italien utsattes för sanktioner. Därmed hade emellertid Hoare gjort sin gest och utarbetade tillsammans med Laval en fredsplan, varigenom Mussolini som balsam på sanktionssåret skulle erhålla ungefär halva Abessinien, dock inte den för England viktiga del, där Nilens källsjö är belägen. Planen rann emellertid ut i sanden, varför Mussolini fortsätter sina försök att civilisera Abessinien.

Hitler har i år egentligen endast förekommit i kulisserna. I avvaktan på entré har han, efter att ha återfått Saar, återinfört värnplikten och träffat ett flottavtal med England. Beträffande Italien iakttagert han en avvaktande tystnad. Man får tydligen icke döma Hitler efter mustachen, han har syn-

barligen lärt sig det politiska spelet — passar och bjuder trumf i rätta ögonblicken. På det inrikespolitiska området fortsätter likriktningen. Även de tyska jultomtarne äro nu likriktade och fullt ariska.

England har sänt sin Simon, Eden och Hoare på scenen, men det har inte alltid varit så lätt att avgöra, vilka roller de spelat. Bättre lycka gjorde då det utstyrselstycke, som uppfördes vid konung Georgs tjugofemårsjubileum som regent. Till utstyrseln räknas då också drottning Marys hatt — oföränderlighetens symbol. Flottdemonstrationen i Medelhavet var också utmärkt regisserad, fast irriterande för Mussolini.

Världsutställningen i Bryssel skänkte åt Belgien glans och feststämning. Men festen förbyttes i djupaste sorg, då belgiernas unga drottning, Sveriges Astrid, lades på bår.

Greklands exkonung har slopat exet och återvänt till sitt land och sin befattning. Huruvida den tillsatts på livstid torde vara tvivelaktigt, det gamla Grekland är ett oroligt hörn.

Från sin litet avlägsna men trygga plats på världsparketten har svenska folket iakttagit skådespelet utan att, som det förefaller, ha tagit dåliga intryck. Ett visst lugn har präglat vårt liv och leverne under det gångna året. Inga större förändringar har skett. Regeringen sitter, och alldeles särskilt bekvämt sitter Per Albin, sedan han på sin femtioårsdag av regeringskollegerna mottog en fåtölj, vilken, enligt excellensen Sandler, skulle utgöra ett synligt tecken på deras önskan att han skulle bli sittande. Och det blir han nog, han tycks ha en viss fallenhet för det.

Vi ha trassel med vår befolkningsfråga, men av rakt motsatt anledning mot Mussolini. Vi ha för litet folk, eller åtminstone komma vi att få det inom den närmaste framtiden. Efter denna upptäckt, som egentligen gjordes långt före profes-

sor Myrdals tid, har man tillsatt en kommission för att utreda frågan, och det skall ske så grundligt, att vi nästa år komma att tagas i pinligt husförhör och vändas ut och in, både andligen och lekamligen.

Men svenska folket är mera intresserat av fru Fortuna än av storken. Möjligheten att bli rik genom kedjebrev upptäcktes av en klyftig hjärna och gav anledning till en epidemi, som härjade från Ystad till Haparanda. Sedan kedjebreven likviderats av de sist värvade proselyterna blev tippningen svenska folkets hobby. Fotbollsintresset växte rekordartat och nu tippas det till höger och vänster, i slott och koja, av fotbollshabituéer och av oss andra, som inte kunna skilja en halvback från en högerytter.

Försvarsfrågan håller på att lösas, vilket man f. ö. hållit på med i tjugo år, med det resultatet, att den fortfarande är olöst. Det förefaller nu, som om man uppnått enighet på en punkt — Sverige behöver ett försvar. Det råder emellertid delade meningar om, huru många regementen, som med anledning därav skola indragas.

Prinsessan Ingrid har lämnat oss och blivit kronprinsessa av Danmark. Beträffande detta evenemang hänvisas till de meterlånga tidningsurklipp, som förmodligen finnas gömda i många svenska byrålådor eller till det album i djuptryck, som vid dylika tillfällen är lika ofrånkomligt som den sinnessvaga schlagern i svensk fim.

Om det kunde bero på, att förra årets nobelpristagare i litteratur, Pirandello, överlämnat sin medalj till Mussolini för att omsättas i bomber, nog av — svenska akademien har i år icke kunnat finna någon kandidat till årets nobelpris.

Sveriges Riksdag har firat sin femhundraåriga tillvaro. Den firades bl. a. med en måltid, som avåts på Arboga torg, om med eller utan tillstånd av stadens hälsovårdsnämnd förmäler inte historien, men det kanske inte finns någon torgstadga i

Arboga. Minnet firades även på Stadion. Som våra högtidligheter alltid skola förbindas med mat skulle det ligga nära till hands att antaga, att de inbjudna representanterna för landsorten utspisades med varm korv och pilsner. Därom kan jag dock icke lämna besked utan hänvisar till vännen Hjorth, som alltid befinner sig i händelsernas centrum.

Kringgående de vägar, på vilka under året hopats brännbara ämnen, närma vi oss Fridas stad från sjösidan. Vi blunda för de små skönhetsfläckar som ännu kunna finnas och skänka istället vår beundran på det sätt, på vilket Skräckklan slutligen omdanats. Vi, eller ska jag kanske säga jag för att inte oförskyllt dra in andra i ansvaret, trodde att Skräckklan var bra sådan den var. Det var ett misstag, bra var den kanske ur vissa synpunkter, men den har blivit bättre. Vi spillde papper och bläck i onödan, när vi klagade. Men vi ha ju försökt gottgöra det med vårt lilla bidrag till den trivsamma kaffestuga, där vi i ljuva sommarkvällar kunna njuta kvintessen av Lilla Paris och lyda den maning av Sjöberg, som återfinnas inne i storstugan:

”Glöm Vardags hot,
glöm bort dess gråa väsen.
Tag hälsning mot
från klara böljors rad.”

Den maningen är alldeles särskilt på sin plats i dessa tider, då det kan ligga nära till hands att vi med höga skatter och stor arbetslöshet för ögonen se dystert på nuet och framtiden. Det har visserligen inträtt en liten ljusning, men det är allt fortfarande för staden bekymmersamma tider, och man vill hoppas, att alla goda krafter måtte samarbeta för att föra staden bort från den krets av samhällen, som från staten mottaga allmosor i form av skatteutjämning.

Birger Sjöberg skulle, om han fått leva, den 6 december

i år ha fyllt 50 år. Den dagen avtäckte länets hövding en minnestavla, som uppsatts på skaldens födelsehus, länstidningens nuvarande hus eller som det också kallas "huset i hörnet av Krono- och Edsgatan". Vänersborgs Söners Gillet var icke primus motor, då det gällde att hedra minnet av Fridas skald, Gillet inskränkte sig till att nedlägga en krans på hans grav i Hälsingborg. Det var i stället Humanistiska förbundet, som tog initiativet till och lät utföra minnestavlan. Inte heller voro Vänersborgs söner i större utsträckning närvarande vid den festlighet, som efter avtäckningen hölls i aulan. Jag roade mig med att försöka räkna de medlemmar av Gillet, som voro där, och, med reservation för felräkning, resultatet blev tolv. Ett på så sätt manifesterat intresse för minnet av en av stadens största söner lärer inte Gillet och dess medlemmar till heder. När denna förkastelsedom uttalas, frias av särskilda skäl de inom Gillet, som vid olika tillfällen i ord och handling visat, att de icke kunna eller vilja fatta, att Birger Sjöberg var en stor skald, som Vänersborg bör vara stolt över att räkna bland sina söner. För övrigt tyckts det vara så med oss infödda, att vi förlora tron på, att Vänersborg kan ha något att yvas över i nuet. Skulle andra påstå så, sätta vi snarast upp en förvånad uppsyn, och det är som ville vi med biblisk förebild utbrista: icke kan väl något gott komma från Nazaret. Och ändå lida vi av en lokalpatriotism, som ibland kan ta sig underliga uttryck. Vänersborgaren vore nog något för psykoanalytiker att studera.

Länstidningen, som har en viss svaghet för rundfrågor har vänt sig till läsekretsen och frågat, hurudan vänersborgaren är. Det blev både ros och ris, kanske mera rosor än man vågat tro. Doktor Grönberg som läkare klämde på våra ömma punkter men lät oss inte förlora hoppet. På det hela taget förefaller det, som vi skulle vara, som svenska folket är mest: litet stela och otillgängliga, litet misstänksamma och

avundsjuka på dem, som ha framgång, men i själ och hjärta ganska hyggliga. Men vi sakna allmänanda. Vi gå omkring och smågnata på varandra och låta kon dö, medan gräset växer. Var och en är så säker på, att hans åsikt är den rätta, att det hela mynnar ut i en disharmoni. Den infödde vänersborgaren är litet rädd för nymodigheter, och den inflyttade åberopar gärna sitt speciella Grönköping som mönster utan hänsyn till de lokale forhold. Och så medverka båda att göra även Vänersborg till ett Grönköping. Men då ingriper i allmänhet någon av dem, som varken äro infödda eller nyinflyttade. De hysa i allmänhet en kärlek till staden, som är utan allt känsloljunk, och därför skänker resultat.

När Skräcklestugan byggdes råkade jag ofrivilligt avlyssna ett samtal mellan ett par vänersborgare, som hade sitt arbete där. Samtalet rörde sig om Gillet, och den ene hade vissa funderingar på om han inte skulle kunna bli medlem av Gillet. Jo, det vore nog inte så dumt, tyckte den andre, men — ”du vet, vi ä ju bara arbetare”. Jag ville inte ingripa i samtalet då, men jag gör det nu i stället. Vänersborgs Söners Gille är inte avsett för en liten klick, utan är en samlingsplats för alla redliga vänersborgare, oavsett yrke eller politiska åsikter. Såvitt jag kan förstå är det detta, som utgör Gillets berättigande, inom Gillet äro vi alla rätt och slätt vänersborgare. Här ger sig den gamla tvistefrågan av sig själv: vem är vänersborgare?. Ja, det finns de inom Gillet, som inte under några förhållanden vilja erkänna någon annan som vänersborgare, än den som har papper på att han är född här. Om detta är den förhärskande uppfattningen får väl diskussionen angående stadgeförslaget om en stund lämna besked på, men jag har en känsla av att styrelsen och arbetsutskottet komma att beskylldas för, att försöka öppna Gillets portar på vid gavel. Detta från dem, som nog helst i Gillets stadgar skulle se en motsvarighet till den tyska arierparagrafen. Vi skulle då

bli tvungna att anhålla om prästbevis av dem, som önska bli medlemmar. Måtte aldrig ett sådant löjets skimmer någonsin komma att vila över Gillet.

Vänersborgs Söners Gille har under året..., nej, den där harangen vänta vi med till styrelseberättelsen, något ska ju stå i den också.

Utan hänsyn till erfarenheterna under de senare åren och för att inte bryta en vacker tradition avslutar jag krönikan med en önskan om ett gott nytt år.

Vänersborg den 26 december 1935.

ELOV NORDÉN.

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES

STYRELSEBERÄTTELSE

FÖR ÅR 1935.

Styrelsen för Vänersborgs Söners Gille får härmed avgiva följande berättelse över verksamheten under år 1935.

Årsskriften har under året utkommit med sin fjärde årgång och tillställts samtliga medlemmar. Styrelsen antecknar med tillfredsställelse, att årsskriften allttjämt röner ett livligt intresse bland medlemmarne, och att den även utom medlemmarnas krets blivit uppmärksammas.

Ur Knut Hernströms Understödsfond har utdelats tvenne julgåvor å 25 kronor och tvenne julgåvor å 20 kronor samt ur Major Oskar Wenerströms fond tvenne julgåvor å 30 kronor.

Styrelsens vädjan till medlemmarne att söka värva nya medlemmar i Gillet har icke medfört önskat resultat, varför styrelsen upprepar sin marning till var och en att lämna styrelsen uppgift å personer, som böra kallas till medlemmar i Gillet.

Arbetsutskottet och styrelsen har under året uppgjort förslag till ändring av Gillets stadgar, vilket förslag godkändes vid gillestämman 1935. Därest beslutet konfirmeras vid ordinarie marssammanträdet 1936 kunna således de nya stadgarne inflyta i nästkommande årsskrift.

Ålderdomshemmet vållar allttjämt bekymmer, och det bör icke undanhållas medlemmarne, att styrelsen allvarligt övervägt att nedlägga driften, tills detsamma fått en ekonomiskt mera solid ställning. Genom vissa förändringar i organisationen synes det dock möjligt att tills vidare undvika en sådan åtgärd. Beträffande hemmets ekonomi hänvisas till särskilt avgiven förvaltningsberättelse.

Medlemsantalet utgjorde den 31 december 1935 304, varav 7 ständiga medlemmar.

Över Gillets kassor och fonder lämnas följande redogörelse:

1. ALLMÄNNA KASSAN:

Inkomster:

Behållning från år 1934	490: 90	
Inträdes- och årsavgifter	583: —	
Annonser i tidskriften	200: —	
Fastighetsföreningen, återbetalt lån	250: —	
Rabatt å räkning	2: 20	
Ränta	7: 68	1,042: 88
		Kr. 1,533: 78

Utgifter:

Kostnader för årsskriften	366: 28	
Kransar och blommor	140: 42	
Annonser	55: 15	
Telegram och porto.....	8: 10	
Skrivmaterial och pärmar	26: 60	
Trycksaker	24: —	
Fotografier	17: —	
Inkassering av årsavgifter	54: —	
Kostnader för gillesstämman	47: 50	
Julgåva	25: —	
Fackavgift m. m.	11: —	
Fastighetsföreningen, lån	250: —	1,025: 05
Behållning till år 1936 (å bank)	499: 48	
(kontant i kassan) ..	9: 25	508: 73
		Kr. 1,533: 78

2. FÖRSKÖNINGSFONDEN:

Behållning från år 1934	2,596: 34	
Ränta	93: 58	
		Kr. 2,689: 92
Behållning till år 1936: (obligationer)	2,000: —	
(å bank)	189: 92	
Fastighetsföreningen, lån....	500: —	
		Kr. 2,689: 92

3. NAMNKUNNIGA VÄNERSBORGARES MINNES FOND.

Behållning från år 1934	417: 53	
Ränta	10: 42	
Behållning till år 1936		427: 95

4. KNUT HERNSTRÖMS UNDERSTÖDSFOND:

Behållning från år 1934	2,000: —	
Ränta	90: —	
		Kr. 2,090: —

Utdelade jugåvor (4 st.)	90:—	
Behållning till år 1936 (obligationer)	2,000:—	
	Kr. 2,090:—	
5. MAJOR OSCAR WENERSTRÖMS FOND:		
Behållning från år 1934	2,789:50	
Ränta	130:10	
	Kr. 2,919:60	
Utdelade julgåvor (2 st.)	60:—	
Behållning till år 1936:		
Obligationer	2,000:—	
Å bank	359:60	
Fastighetsföreningen, lån	500:—	2,859:60
	Kr. 2,919:60	
6. HJALMAR A. LINDEDALS FOND:		
Behållning från år 1934	2,459:86	
Ränta	125:58	
	Kr. 2,585:44	
Behållning till år 1936 (Obligationer)	2,000:—	
(å bank)	585:44	
	Kr. 2,585:44	
7. WILHELM och NORA MALMBERGS DONATION:		
Behållning från år 1934	10,428:08	
Ränta	604:67	
	Kr. 11,032:75	
Utdelad livränta	300:—	
Behållning till år 1936 (obligationer).....	10,000:—	
(å bank)	732:75	10,732:75
	Kr. 11,032:75	
Gillets tillgångar utgjorde alltså den 31 december 1935:		
Allmänna kassan	508:73	
Försköningsfonden	2,689:92	
Namn-kunniga Vänersborgares Minnes fond	427:95	
Knut Hernströms understödsfond	2,000:—	
Major Oscar Wenerströms understödsfond	2,859:60	
Hjalmar A. Lindedals minnesfond	2,585:44	
Wilhelm och Nora Malmbergs donation ..	10,732:75	
	Kr. 21,804:39	

Vänersborg den 7 februari 1936.

K. G. CEDERGREN.

*ELOV NORDÉN.
JOHN LINDGREN.
GUNNAR HJORTH.*

*ISIDOR JANSON.
ANTON THERNQUIST.
BROR FOCK.*

REVISIONSBERÄTTELSE.

Undertecknade, utsedda att granska Vänersborgs Söners Gilles räkenskaper och förvaltning under år 1935, få härmed efter fullgjort uppdrag avgiva följande berättelse.

Vid genomgående av Gillets räkenskaper, bankräkningar, protokoll och övriga handlingar hava vi funnit räkenskaperna förda med reda och synnerligen god ordning samt utgifterna styrkta med behöriga allegater.

De i styrelsens berättelse avgivna sifferuppgifterna över Gillet och dess olika fonder äro i fullständig överensstämmelse med de av oss genomgångna räkenskapsböckerna och vars riktighet till alla delar av oss bestrykes och varför vi tillstyrka, att styrelsen tacksamt måtte beviljas full ansvarsfrihet för 1935 års förvaltning.

Gillet räntebärande obligationer förvaras i öppet förvar av Aktiebolaget Vänersborgsbanken.

Vänersborg den 22 februari 1936.

ERIK CARLSSON.

CARL O. JOHANSSON.

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES FASTIGHETS- FÖRENINGIS STYRELSEBERÄTTELSE FÖR ÅR 1935.

Styrelsen för Vänersborgs Söners Gilles Fastighetsförening u. p. a. får härmed avgiva följande berättelse över föreningens ställning pr den 31 december 1935.

Räkenskaperna utvisa följande:

INGÅENDE BALANS KONTO:

Debet:

Reservfondens konto	1,700:—
Obetalda räkningskonto	728: 31
Kapital konto	41,275: 73

Kr. 43,704: 04

Kredit:

Fastighetens konto	40,000:—
Inventariers konto	3,338: 39
Obligationers konto	50:—
Bankräkningars konto	239: 02
Kassa konto	76: 63

Kr. 43,704: 04

VINST- och FÖRLUST KONTO:

Debet:

Inventariers konto, avskrivning	166: 92
Mathållningens konto	245: 73
Gas konto	181: 80
Bränsle konto	579: 25
Ljus konto	278: 45
Reparationers konto	319: 43
Renhållnings konto	143: —
Försäkringspremiers konto	102: 65
Vattenavgifters konto	39: —
Skatters konto	301: 34
Diverse omkostnaders konto	495: —
Löners konto	742: 50
Underhåll av inventariers konto	115: 52
	Kr. 3,710: 59

Kredit:

Hyrors konto	3,110: —
Årsavgifters konto	340: —
Gåvors konto	7: —
Räntors konto	3: 04
Kapital konto (årets underskott)	250: 55
	Kr. 3,710: 59

UTGÅENDE BALANS KONTO:

Debet:

Fastighetens konto	40,000: —
Inventariers konto	3,171: 47
Obligationers konto	50: —
Bankräkningars konto	312: 06
Kassa konto	20: 97
Bränsle konto	80: —
Utestående fordringars konto	189: 58
	Kr. 43,824: 08

Kredit:

Reservfondens konto	1,700: —
Obetalda räkningars konto	98: 90
Låne konto	1,000: —
Kapital konto	41,025: 18
	Kr. 43,824: 08

Vänersborg den 7 februari 1936.

K. G. CEDERGREN.

*ELOV NORDÉN.
JOHN LINDGREN.
GUNNAR HJORTH.*

*ISIDOR JANSON.
ANTON THERNQUIST.
BROR FOCK.*

REVISIONSBERÄTTELSE.

Undertecknade, av Vänersborgs Söners Gilles Fastighetsförening utsedda att granska föreningens räkenskaper och förvaltning för år 1935, få härmed efter verkställd granskning avgiva följande berättelse.

Räkenskaperna äro förda med god ordning och reda samt utgifterna styrkta med behöriga verifikationer och fastighetens förvaltning handhåfts på bästa sätt.

Föreningens ställning framgår av den av Styrelsen avlämnade berättelsen, vilken är i fullständig överensstämmelse med de av oss genomgångna räkenskapsböckerna och vars riktighet av oss bestyrkes.

Vi hemställa, att Styrelsen för 1935 års förvaltning tacksamt beviljas full ansvarsfrihet.

Vänersborg den 22 februari 1936.

ERIK CARLSSON.

CARL O. JOHANSSON.

NEKROLOGER 1935.

Äldermannens plats står tom. EDWIN ANDERSON, den siste av Gillets stiftare, har lämnat oss. Svårt är det att tänka sig Gillet utan Edwin Anderson som gallionsbild. Han har betytt så mycket för Gillet och för dess utveckling till vad det nu är, att han till sist blev personifikationen av Gillet och dess idé. Kärleken till hemstaden var grundmurad i Edwin Andersons hjärta, för honom fanns ingen bättre och skönare plats på denna jorden än hans Vänersborg. Sin mannaålders krafter ägnade han födelsestaden och som älderman utstakade han för Gillet den säkra kurs, som för mot målet. För vad han gjort för staden och Gillet skänka vi, Vänersborgs söner, honom vår uppriktiga tacksamhet. Ärat skall alltid hans minne leva bland oss.

Direktören Edwin Anderson avled i Vänersborg den 24 mars 1935. Han var född i Vänersborg den 22 januari 1851. Efter grundlig utbildning på den merkantila banan grundade han år 1875 tillsammans med Pontus Brand manufakturfirman Brand & Anderson, i vilken han kvarstod till sekelskiftet. Han inträdde redan 1886 i styrelsen för systembolaget i Vänersborg, där han kvarstod till sin död. År 1882 blev han huvudman i Sparbanken, insattes 1888 i styrelsen och blev 1923 dess vice ordförande. I Ränte- och Kapitalförsäkringsanstaltens styrelse invaldes han 1888 och utsågs 1923 till vice ordförande för dess deputerade. Han var likaledes ledamot av styrelsen för Riksbankens avdelningskontor och tjänstgjorde under åren 1902—1926 som dess ordförande. I det kommunala livet började direktör Anderson sin bana 1888, då han blev ledamot av kyrkorådet, och samtidigt därmed utsågs till kyrkovård. Han fungerade även under ett flertal år som kyrkokassör. Åren 1899—1918 var han ledamot av stadsfullmäktige och insattes därunder i ett flertal styrelser och kommittéer, bl. a. fattigvårdsstyrelsen, badhusstyrelsen, vattenledningsstyrelsen och

Dalaborgsstyrelsen. Han var dessutom revisor i U. V. H. J. åren 1898—1926, samt för länslasarettet och sanatoriet.

I Vänersborgs Söners Gille fungerade han som vice ordförande åren 1905—1919, då han blev Gillets ordförande. Han var även en intresserad medlem av skyttegillet och innehade framskjutna ställningar inom Frimurareorden och Par Bricole.

Elektrikern EGON ERICSON avled i Vänersborg den 13 januari 1935. Han var född den 31 januari 1903. Efter studier vid Vänersborgs h. allm. läroverk blev Ericson kontorsbiträde å försörjningshemmet, men övergick senare till den elektriska branschen och hade anställning i flera av stadens elektriska affärer. Han var en intresserad medlem av Vänersborgs Automobilklubb och Vänersborgs Söners Gille. Borttryckt i blomman av sin ålder lämnar han efter sig minnet av en god och vänsäll människa.

f. Bankkamreraren ÅKE BÖRJESON avled i Göteborg den 13 april 1935. Han var född i Vänersborg den 27 maj 1859 och son till rådmannen, v. häradshövdingen J. Börjeson. År 1886 erhöll han anställning vid dåvarande Göteborgs Enskilda Bank, där han 1911 befordrades till kamrer och kvarstod i denna befattning till uppnådd pensionsålder. Livligt intresserad av sin födelsestad tillhörde han sedan många år Vänersborgs Söners Gille.

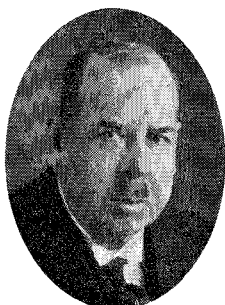
f. Bolagsföreståndaren AXEL NORDAHL avled i Vänersborg den 1 maj 1935. Han var född i Vänersborg den 8 juni 1860. Som ung inträdde han i Anton Zachaus välbekanta firma och kvarstannade där till år 1895, då han blev föreståndare å systembolaget. Från denna befattning avgick han med pension år 1927. Nordahl var en bland de första medlemmarne i Vänersborgs Söners Gille och var alltid livligt intresserad av dess verksamhet. Han tillhörde stiftarne av Vänersborgs Speceri- och Minuthandlareförening. Nordahl var även medlem av sällskapet Par Bricole.

Med Axel Nordahl gick en av representanterna för den "gamla goda tidens Vänersborg" ur tiden.

Civilingenjören FRITZ LUNDAVIK avled i Vänersborg den 3 juli. Han var född den 13 augusti 1880 i Gävle, men kom redan vid unga år till Vänersborg, där hans fader grundade Lundviks Mekaniska verkstad. Han avlade studentexamen i Vänersborg 1899, och utexaminerades fyra år senare från Tekniska Högskolan, varefter han inträdde i faderns firma. Han tjänstgjorde även som ångpannebesiktningsman och sedermera som bilbesiktningsman, vilken syssla han innehade till sitt frånfälle. I stadens kommunala liv deltog han livligt och med sin kraftfulla natur gjorde han

betydande insatser såsom ledamot av stadsfullmäktige och ordförande i drätselkammarens tekniska avdelning. Han var vidare under flera år brandchef, redare för Ångfartygs A/B Necken samt ledamot av ett flertal styrelser och nämnder. Livligt intresserad av idrott har han varit ordförande i Vänersborgs Segelsällskap och Vänersborgs Automobilklubb. Vid Idrottsplatsens tillkomst blev han ordförande i Idrottsplatsstyrelsen, på vilken post han kvarstod till år 1934. Med Fritz Lundvik gick en av dessa sällsynta män bort, som aldrig tvekade att säga sin oförytterliga mening, om den också skulle gå stick i stäv mot den allmänna opinionen. För sitt manliga uppträdande och för de insatser han gjort till hemstadens fromma bevaras han i tacksamt minne av Vänersborgs söner.

Köpmannen BERTIL OSCAR avled i Mariestad den 29 nov. 1935. Oscar var född i Vänersborg den 30 augusti 1885. Efter anställning som järnhandelsbiträde i Örebro och Skövde kom han år 1911 till Mariestad, där han efter några år blev delägare i firman Oscar & Åberg. Under senare år var han resande i maskin- och järnvarubranschen. Han var broder till operasångaren Martin Oscar, var själv begåvad med en god röst och tillhörde i många år Mariestads manskör.

f. Sjökaptenen GUSTAF SCHRÖDER avled den 18 december. Han var född i Vänersborg den 24 oktober 1868. Sjömansyrket lekte honom tidigt i hågen och redan femtonårig gick han till sjöss. År 1890 avlade han styrmansexamen och blev tre år senare sjökapten. Under 1890-talet tjänstgjorde han som styrman på Ångf.-A/B Stellas ångare "Stella" och "Virgo". Som förste styrman på det senare fartyget deltog han bl. a. i Andréexpeditionen till Spetsbergen 1896. Åren 1898—1905 var han befälhavare på ångaren "Da-

larne". Från sistnämnda år var han anställd som kapten i Ångfartygs A/B Heimdal i Göteborg och kvarstod där till uppnådd pensionsålder. Hans duglighet som sjöman har vitsordats av alla, som kommit i beröring med honom i hans yrke, och som ett synligt bevis därpå bar han den förnämliga Emmerymedaljen i guld. En vänsäll och gladlynt människa gick bort med Gustaf Schröder och av Vänersborgs Söners Gille bevaras han i tacksamt minne, som en av dem, vilka ekonomiskt bidragit att förverkliga Gillets syften.

*Sida vid sida falla de,
samlas allt fler och fler,
somliga tidigt kallade,
andra, då sol gått ned.*

*Skuggorna breda sig om dem,
vilan är djup och lång,
domnande kvällsvind söver dem,
susar sin vaggande sång.*

STADGAR

för

Vänersborgs Söners Gille.

§ 1.

Vänersborgs Söners Gille, som bildades den 27 december 1905, har till *Ändamål.*
ändamål:

att bereda söner av Vänersborgs stad tillfälle att sammanträffa,
att fördenskull anordna gillesstämmor med samkväm minst två gånger
årligen, varav vårstämma under mars månad och högtidsstämma annan-
dag jul,

att såsom särskild fastighetsförening handhava förvaltningen av Gillets
ålderdomshem samt verka för dettas fromma,

att uti sitt arkiv i bild och skrift sammanföra, vad för samhällets och
bygdens historia kan hava betydelse,

att i årsskrifter publicera uppsatser, som kunna befordra kännedomen
om Vänersborg och dess omnejd.

att genom mottagande och förvaltande av donationer verka för Gillets
bästa

samt att i ideellt syfte ivra för stadens väl och försköning.

§ 2.

Medlemskap i Gillet erhålles efter anmälan hos styrelsen av varje inom *Medlem-*
Vänersborgs stad född välfrejdad man. Gillet kan dock på styrelsens *skap.*
förslag till medlem antaga jämväl annan välfrejdad man, som sedan barn-
domen tillhört samhället eller som under en lång följd av år där varit
bosatt och därunder visat särskilt intresse för Gillet och staden.

Till hedersledamöter kunna på förslag av styrelsen väljas personer, vilka
gjort sig särskilt förtjänta om Gillet eller staden.

§ 3.

Vid inträde i Gillet betalar medlem en inträdesavgift av en krona, som *Avgifter.*
utgör insats i Gillets fastighetsförening.

Medlem erlägger dessutom en årsavgift. Denna avgift samt den del
därav, som skall tillfalla fastighetsföreningen, bestämmes årligen vid hög-
tidsstämman.

Medlem, som på en gång erlägger minst etthundra kronor, är från vidare årsavgifter befriad.

Hedersledamot erlägger ingen avgift.

§ 4.

Uteslutning. Därest medlem underlåter att under två år i följd erlägga årsavgift, avföres han ur Gillets matrikel.

Medlem, som i ord eller handling nedsätter Gillets anseende må av styrelsen ur Gillet uteslutas.

§ 5.

Styrelse. Gillets angelägenheter handhas av en styrelse, bestående av förste älderman och sex bisittare jämte två ersättare för dessa. Ledamot av styrelsen må endast den vara, som är född i Vänersborg.

Förste älderman väljes för ett år, bisittare och ersättare för två år, så att varje år utses tre bisittare och en ersättare. Därest bisittare eller ersättare avgår under valperioden, verkställs nytt val för återstående tid.

Styrelsen utser inom sig andre älderman, gilleskrivare, kassafogde och gillevärd.

Styrelsen är beslutsmässig, då minst fem ledamöter äro närvarande. Vid lika röstetal har tjänstgörande äldermannen utslagsröst.

Styrelsen är gemensamt ansvarig för Gillets tillgångar och har att på betryggande sätt förvalta dessa.

§ 6.

Räkenskaper. Gillets räkenskaper avslutas för kalenderår.

För varje år utses två räkenskapsgranskare jämte en ersättare för dem.

Senast den 10 februari varje år skola det gångna årets räkenskaper avlämnas till granskarna, vilka hava att före den 1 påföljande mars till styrelsen avlämna sin berättelse.

§ 7.

Beredningsnämnd. För varje år utses fem ledamöter att jämte gilleskrivaren och gillevärden utgöra beredningsnämnd.

Denna omhänderhar Gillets arkiv och bereder de ärenden, som till nämnden hänskjutas.

Det ankommer på beredningsnämnden att anordna Gillets sammankomster.

§ 8.

Årsskriftsnämnd. För bestyret med Gillets årsskrift utses årligen en nämnd, bestående av fem ledamöter.

§ 9.

Kallelser. Kallelse till stämma utfärdas av styrelsen och delgives genom annons i den eller de i Vänersborg utkommande tidningar, Gillet bestämmer. Denna skall utfärdas minst åtta dagar före stämman.

Extra stämma skall av styrelsen utlysas, då sådant för uppgivet ändamål skriftligen påfordras av minst tjugu gillesmedlemmar.

§ 10.

Framställningar eller förslag från gillesmedlem skall för att kunna upptagas till behandling å stämma vara styrelsen skriftligen tillhanda senast fjorton dagar dessförinnan. *Framställningar o. förslag.*

§ 11.

Vid årsstämman behandlas styrelsens och räkenskapsgranskarnas berättelser för det sistförflutna året samt beslutas om ansvarsfrihet för styrelsen. *Stämmor.*

Vid högtidsstämman skall förekomma: runor över avlidna medlemmar, årskrönika, val av förste ålderman, val av tre bisittare jämte en ersättare, kompletteringsval, då sådant ifrågakommer, val av två räkenskapsgranskare jämte en ersättare, val av beredningsnämnd samt val av årsskriftsnämnd.

Vid extra stämma må endast i kallelsen angivna ärenden upptagas till behandling.

Alla val ske öppet, såvida ej sluten omröstning begäres.

Röstning med fullmakt må ej förekomma.

Vid varje stämma utses två medlemmar att jämte tjänstgörande åldermannen granska protokollet.

§ 12.

Skulle förslag till ändring av eller tillägg till dessa stadgar väckas, har styrelsen att vid nästföljande ordinarie gillesstämma däröver avgiva yttrande. *Stadgeändring.*

För bifall till framlagt förslag erfordras samstämmiga beslut av två på varandra följande stämmor, därvid vid den senare kräves två tredjedelars röstövertikt.

§ 13.

För Gillets fastighetsförening samt för förvaltningen av Gillets fonder gälla särskilda stadgar och reglementen. *Fastighetsfören. o. fonder.*

§ 14.

Uppstå förhållanden, som föranleda Gillets upplösning, erfordras för beslut därom en röstövertikt av två tredjedelar bland Gillets vid två på varandra följande ordinarie stämmor närvarande medlemmar. Gillets behållna tillgångar skola i händelse av dess upplösning under namn av "Vänersborgs Söners Gilles Minnesfond" överlämnas till Vänersborgs stad för att, på sätt stadsfullmäktige efter magistratens och drätselkammarens hörande besluta, användas till ändamål, för vilka Gillet verkat. *Gillet's upplösning.*

STADGAR
för
Vänersborgs Söners Gilles Fastighetsförening
utan personlig ansvarighet.

§ 1.

Föreningens firma är: Vänersborgs Söners Gilles Fastighetsförening
u. p. a.

§ 2.

Föreningen har till ändamål att genom övertagande av inom ideella föreningen Vänersborgs Söners Gille insamlade medel, genom upptagande av medlemsavgifter samt genom mottagande av frivilliga gåvor och donationer anskaffa medel för att förvärva och förvalta fastigheter i Vänersborg för filantropiska syften, såsom i främsta rummet hem för åldriga medlemmar av föreningen och i mån av utrymme jämväl för andra åldringar, såväl män som kvinnor, dock med företrädare för i Vänersborg födda.

§ 3.

Medlem av föreningen är envar medlem av Vänersborgs Söners Gille.

§ 4.

Vid inträde i Vänersborgs Söners Gille erlägges en inträdesavgift av en krona, som utgör insats i fastighetsföreningen.

Medlem erlägger dessutom en årsavgift, som årligen fastställs vid årsmöte.

§ 5.

För föreningens förbindelser ansvara allenast dess egna tillgångar, förfallna men ej guldna årsavgifter inberäknade.

§ 6.

Föreningens angelägenheter handhas av en styrelse med säte i Vänersborg och bestående av ordförande, sex andra ordinarie ledamöter och två suppleanter. Ordföranden väljes å årsmöte för ett år, övriga ledamöter och suppleanter likaledes å årsmöte, men för en tid av två år.

Till ledamöter av föreningens styrelse och suppleanter för dem få endast väljas inom Vänersborg födda personer.

Av de vid konstituerande sammanträdet valda styrelseledamöterna utlottas vid nästpåföljande årsmöte tre ledamöter och en suppleant.

Avgående styrelseledamot och suppleant kan återväljas.

Styrelsen utser inom sig vice ordförande, sekreterare och kassör.

Föreningens firma tecknas av ordföranden och kassören gemensamt.

§ 7.

Ordinarie styrelsesammanträde hålles i regel en gång i kvartalet på kallelse av ordföranden och däremellan, så ofta omständigheterna sådant påfordra.

Styrelsen är beslutförför, då minst fem ledamöter eller inkallade suppleanter äro närvarande och om beslutet ense. Omröstning sker öppet och avgöras alla ärenden genom enkel röstövertikt. Vid lika röstetal för olika meningar gäller den som ordföranden biträder. Över besluten föres protokoll, som justeras senast vid nästföljande sammanträde.

§ 8.

För sin förvaltning ansvara styrelseledamöterna gent emot föreningen en för alla och alla för en, dock att för fattat beslut endast de ledamöter bliva ansvariga, som i beslutet deltagit, utan att till protokollet anteckna sin avvikande mening.

§ 9.

Föreningsmedlems rätt att deltaga i handhavandet av föreningens angelägenheter utövas å föreningssammanträden. Ordinarie föreningssammanträden skola årligen hållas i Vänersborg under mars och december månader å tid, som av föreningens styrelse bestämmes, skolande det sammanträde, som hålles i december betraktas som årsmöte.

Styrelsen äger, när den finner lämpligt, kalla föreningens medlemmar till extra sammanträde. Sådant sammanträde skall ock av styrelsen utlysas då det för uppgivet ändamål skriftligen påfordras av minst tjugo föreningsmedlemmar.

§ 10.

Kallelse till sammanträde ävensom andra meddelanden till föreningens medlemmar delgives genom annons i den eller de i Vänersborg utkommande tidningar, som föreningen bestämmer, eller ock genom direkt kallelse. Kallelse till sammanträde skall ske minst åtta dagar före sammanträdet.

I kallelse till extra sammanträde skall ändamålet med detsamma tillkännagivas, och må ej andra ärenden än de i kallelsen angivna föranleda till beslut.

§ 11.

Vid sammanträde ledas förhandlingarna av styrelsens ordförande. Protokoll föres av sekreteraren och justeras av ordföranden jämte två andra vid sammanträdet valda föreningsmedlemmar. Omröstning sker öppet utom vid val av styrelseledamöter och suppleanter samt av revisorer och revisorssuppleant, vilka val skola förrättas med slutna sedlar såvida icke sammanträdet beslutar, att det må ske genom öppen omröstning.

Vid lika röstetal avgöres val genom lottning, men i andra frågor gäller den mening, som biträdes av de flesta närvarande, eller, om jämväl antalet av dessa är lika, av ordföranden.

Rösträtt må icke utövas genom ombud på grund av fullmakt.

§ 12.

Å ordinarie marssammanträdet föredragas styrelsens och revisorernas berättelser samt beslutas om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsen.

Vid årsmötet bestämmes eventuella arvoden för styrelse och revisorer.

Vill någon föreningsmedlem väcka förslag eller göra framställning till behandling vid sammanträde, skall det ske skriftligen hos styrelsen senast fjorton dagar före sammanträdet, och bör styrelsen i sådant fall avgiva skriftligt yttrande över förslaget eller framställningen.

§ 13.

Föreningens räkenskaper avslutas för kalenderår.

Att granska föreningens räkenskaper och styrelsens förvaltning för det löpande räkenskapsåret utses varje år å årsmötet två revisorer och en revisorssuppleant.

Senast den 10 februari skola det gångna årets räkenskaper avlämnas till revisorerna, vilka hava att före den 1 påföljande mars till styrelsen avlämna sin berättelse.

§ 14.

Av föreningens årsvinst avsättes minst fem procent till en reservfond. Dock behöver avsättning till denna fond icke vidare ske, då densamma uppgått till tio tusen kronor.

§ 15.

Skulle föreningen upplösas, få de föreningens tillgångar, som till även-tyrs finnas i behållning, sedan föreningens skulder likviderats, icke mellan medlemmarna fördelas, utan skola desamma överlämnas till Vänersborgs stad för att, på sätt Stadsfullmäktige efter Magistratens och Drätselkam-marens hörande besluta, användas till allmännyttigt eller välgörande ändamål inom staden, i överensstämmelse med stadgarne för Vänersborgs Söners Gille.

§ 16.

Beslut om ändring av dessa stadgar sker på sätt sägs i 42 och 43 §§ i lagen om ekonomiska föreningar den 22 juni 1911.

§ 17.

I de hänseenden varom dessa stadgar icke innehålla bestämmelser skola föreskrifterna i lagen av den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar äga tillämpning.

— x —

VÄNERSBORGS SÖNERS
GILLES

MEDLEMMAR 1935

Hedersledamöter.

CARL OTTO CARLSSON, Fabrikör, Göteborg.

ANNA WIKSTRÖM, f. DYMLING, Fru, Göteborg.

Medlemmar.

ANDERSSON, ALBIN, f. d. Maskinist, Vänersborg	4/11	72
ANDERSSON, AXEL, Eldare, Vänersborg	14/5	01
ANDERSON, EDWIN, Direktör, Vänersborg. <i>Gilletts förre förste</i> <i>ålderman, en av dess stiftare</i> †	22/1	51
ANDERSSON, ERIK, Garveriarbetare, Vänersborg	29/1	96
ANDERSSON, GOTTFRID, Överpostiljon, Uddevalla	12/5	78
ANDERSSON, GUSTAF, f. d. Handlande, Vänersborg	20/4	62
ANDERSSON, GUSTAF, Reparatör, Vänersborg	1/7	01
ANDERSSON, GÖSTA, Köpman, Vänersborg	14/9	06
ANDERSSON, HJALMAR, Lantbrukare, Ljungskile	23/5	53
ANDERSSON, JOHAN FREDRIK, Snickaremästare, Vänersborg	8/8	71
ANDERSSON, JOHN, Grosshandlare, Vänersborg	9/9	10
ANDERSSON, KNUT, Verkstadsägare, Vänersborg	6/2	81
ANDERSSON, NILS, Kontorist, Vänersborg	1/3	15
ANDERSON, PRIMUS, Bankdirektör, Göteborg	23/8	78
ANDERSON, PRIMUS, Bankkassör, Vänersborg	25/1	98
ANDERSSON, RAGNAR, Handelsbiträde, Vänersborg	20/1	19
ANDERSSON, SVEN, f. d. Handlande, Vänersborg	11/8	61
ANDERSSON, TORSTEN, Apotekare, Göteborg	10/5	96
ANDERSSON, VIKTOR, Plåtslagaremästare, Vänersborg	3/10	66
ANDREASSON, HARRY, Arkitekt, Vänersborg	29/6	01
ARVIDSON, STELLAN, Fil. dr., Lektor, Visby	8/11	02
BARKSTEDT, HERMAN, f. d. Bankkamrer, Vänersborg	1/5	54
BARKSTEDT, LUDVIG, Bankkamrer, Alingsås	28/9	82
BARKSTEDT, SIGURD, Apotekare, Örebro	26/9	85
BECKEMAN, BENNO, Direktör, Stockholm	6/10	78
BECKEMAN, KNUT, Hamnkapten, Uddevalla, <i>ständig medlem</i>	5/9	80
BENGTTSSON, HJALMAR, Sjukvårdare, Vänersborg	1/4	05
BERG, FRITZ, Boktryckare, Vänersborg	23/10	84
BERGGREN, ARVID, Stationsinspektör, Vedum	2/12	83

BERGGREN, ERIK, Fil. stud., Vänersborg	1/8	11
BERGLUND, FRITIOF, Handlande, Vänersborg	13/10	84
BERGSTRÖM, AXEL, Jur. kand., Länsassessor, Karlstad	2/12	92
BERGSTRÖM, GUNNAR, Tandläkare, Burträsk	2/1	06
BERGSTRÖM, TORSTEN, Tandläkare, Bureå	1/6	12
BIEL, CARL, Sjökapten, Vänersborg	13/11	74
BIEL, GUNNAR, Sjukgymnast, Philadelphia, (U. S. A.)	12/2	01
BORGLING, CARL, Länsbokhållare, Västerås	6/7	88
BOTHÉN, CARL, Löjtnant, Sundsandvik	9/2	73
BOTHÉN, JOHN, f. d. Lantbrukare, Vänersborg	8/7	75
BRAND, ERNST, Ingeniör, Hälsingborg	9/10	80
BRAND, THURE, Handelsresande, Lidköping	28/7	82
BROBECK, AXEL, f. d. Lokiörare, Vänersborg	16/3	74
BROBECK, KARL, Kamrerare, Falun	23/9	86
BROMAN, LASSE, Fil. mag., Vänersborg	19/5	06
BÜGLER, JOHN, Landskanslist, Vänersborg	15/5	04
BYLUND, HJALMAR, Major, Uppsala	20/8	70
BÖRJESSON, ÅKE, f. d. Kamrerare, Göteborg †	27/5	59
CARLSSON, ALBERT, Handlande, Vänersborg	21/8	78
CARLSSON, CARL, Trafikchef, Norrköping	8/5	73
CARLSSON, CARL ANDERS, Disponent, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	19/9	97
CARLSSON, CARL ERIK, Boktryckare, Vänersborg	10/10	85
CARLSSON, CARL-GUSTAF, Underlöjtnant, Vänersborg	27/4	09
CARLSSON, ELOF, Direktörsassistent, Vänersborg	23/7	04
CARLSSON, GUNNAR, Fabrikör, Vänersborg	9/9	76
CARLSTRÖM, NILS, Avdelningschef, Hälsingborg	19/12	93
CEDERGREN, GÖSTA, Med. lic., Underläkare, Piteå	8/10	05
CEDERGREN, KARL GUSTAF, Med. lic., f. d. Fältläkare, Vänersborg. <i>Gilletts förste älderman</i>	21/8	67
CEDERGREN, RAGNAR, Löjtnant, Avdelningschef, Stockholm..	2/5	07
CEDERGREN, STIG, Jur. kand., Underlöjtnant, Skövde	1/8	11
CEDERSKOG, ERIK, Boktryckare, Nyköping, <i>ständig medlem</i>	26/7	56
CHRISTENSSON, CARL OTTO, Kock, Göteborg	1/10	12
DAFGÅRD, AXEL, Charkuterist, Vänersborg	29/4	91
DAFGÅRD, HARRY, Charkuterist, Vänersborg	15/4	06
DAHLIN, ERIK, Frisörmästare, Vänersborg	2/10	96
DAHLLÖF, LEOPOLD, f. d. Häradsskrivare, Alingsås	26/8	62
DAHLSTRÖM, WERNER, Handlande, Karlsborg	28/5	91
DALQUIST, GEORG, Grosshandlare, Lidköping	2/9	80
DALQUIST, ISIDOR, Journalist, Vänersborg	10/7	51
DANELIUS, KARL, Med. lic., f. d. Förste provinsialläkare, Växiö	29/7	69
DE BOURG, MATS, Fil. mag., Rektor, Södertälje	5/8	84
DINNETZ, FRITZ, Snickaremästare, Vänersborg	9/8	95

DINNETZ, GUSTAF, Hovmästare, Stockholm	21/11	86
DINNETZ, KARL FREDRIK, Biografägare, Roslags-Näsby	16/2	79
DINNETZ, KNUT, Lagerförmän, Ektorp	21/1	91
DYMLING, RICHARD, Konsul, Stockholm	22/7	68
EDLUND, ANDERS, Skofabriksarbetare, Vänersborg.....	29/7	70
EDLUND, AXEL, Handelsresande, Göteborg	29/7	94
EDLUND, BERTIL, Kontorist, Trollhättan	23/11	99
EKBERG, HJALMAR, Ingeniör, Stockholm	16/5	72
ELOW, PER, Banktjänsteman, Vänersborg	6/7	06
ELOW, STIG, Studerande, Vänersborg	13/5	12
ENGLUND, NILS, Med. stud., Vänersborg	11/1	09
ERICSSON, AXEL, Bagaremästare, Vänersborg	29/4	80
ERIKSSON, AXEL, Prokurist, Vänersborg	20/3	89
ERIKSSON, AXEL, Handlande, Borås	23/3	08
ERIKSSON, AXEL TH., Handlande, Göteborg	28/12	86
ERIKSSON, CARL, Boktryckare, Mjölby	19/11	83
ERICSON, EGON, Elektriker, Vänersborg †	31/1	03
ERIKSSON, ERNST W., Handlande, Vänersborg	3/6	89
ERIKSSON, KARL, Färgmästare, Arvika	28/3	75
ERIKSSON, LARS, Skolvaktmästare, Vänersborg	5/9	78
ERICSON, OSCAR, Bryggmästare, Västerås	30/9	76
FAGERSTRÖM, AXEL, Bryggeriarbetare, Vänersborg	8/10	02
FALK, BENGT, f. d. Landsfogde, Karlshamn	30/5	68
FALK, RICHARD, Förvaltare, Gräsmark	10/3	83
FALK, SVEN, Redaktör, Äppelviken	24/9	66
FOCK, BROR, Sparbankskassör, Vänersborg. <i>Bisittare i Gillets styrelse</i>	29/3	88
FOCK, SVEN, Blindvårdsombud, Vänersborg	14/5	89
FRIBERG, KNUT, Apotekare, Gysinge	30/3	77
FRÖBERG, ALBIN, Målaremästare, Vänersborg	1/3	70
FRÖBERG, GÖSTA, Apotekare, Trollhättan	16/11	96
FRÖBERG, HENRIK, Reparatör, Vänersborg	12/2	12
GADDE, ELOF, Järnhandlare, Vänersborg	23/1	11
GADDE, NILS OLOF, Järnhandlare, Vänersborg	27/6	15
GILLBERG, EWALD, Handlande, Vänersborg	19/10	89
GRUNDBERG, HADAR, Godsägare, Askersund	1/7	84
GRUNDBERG, PER, Godsägare, Gräveby	16/5	79
GULZ, TORSTEN, Löjtnant, Avdelningschef, Vänersborg	19/2	05
GUSTAFSSON, PER EDWARD, Landskanslist, Vänersborg	20/6	93
HAGBORG, ARNE, Handlande, Vänersborg	13/5	08
HAGBORG, WALTER, Handlande, Vänersborg	2/7	01
HALLBERG, ANDERS, Riksbankskassör, Kalmar	31/1	82
HALLBERG, BERTEL, Jur. kand., t. f. Borgmästare, Linköping	14/10	86

HALLBERG, KURT, Drätselkontorist, Vänersborg. <i>Ersättare i</i> <i>Gillet's styrelse</i>	18/6	93
HALLONQVIST, KNUT, Handlande, Vänersborg	24/5	95
HALLQVIST, ERIK, Stationsföreståndare, Lilleskog	27/9	93
HAMMARSTRÖM, UNO, Löjtnant, Skövde, <i>ständig medlem</i> ..	22/5	99
HANSSON, MAGNUS, Grosshandlare, Stockholm	19/6	72
HANSSON, VICTOR, Kyrkovaktmästare, Vänersborg	26/10	78
HAUFFMAN, AXEL, Sjukvårdare, Vänersborg	6/1	95
HEDÉN, ALLAN, Stadsvaktmästare, Vänersborg	18/6	07
HEGARDT, GUSTAF, Med. lic., Förste stadsläkare, Västervik..	9/5	03
HELLMAN, EINAR, Glasmästare, Vänersborg	20/7	06
HELLMAN, ERIK, Glasmästare, Vänersborg	4/9	98
HJORTH, GUNNAR, Jur. kand., Länsbokhållare, Vänersborg. <i>Gillevärd</i>	30/3	02
HULTÉN, AMANDUS, Snickaremästare, Vänersborg	9/10	72
HULTÉN, RICHARD, Snickaremästare, Vänersborg	6/1	84
HÖGVALL, OSKAR, Fabrikör, Uddevalla	11/9	61
JANSSON, ADOLV, Skomakaremästare, Rådman, Vänersborg..	30/6	81
JANSON, HOLGER, Kontorist, Vänersborg	31/10	12
JANSON, ISIDOR, Kassör, Vänersborg. <i>Gillet's andre älderman</i> <i>och kassafogde</i>	12/10	82
JENNISCHE, BENGT, Med. kand., Vänersborg	6/5	13
JERNQVIST, SVEN, Bankrevisor, Vänersborg	12/7	98
JOHANSSON, ALFRED, f. d. Lokomotivförare, Vänersborg	16/5	67
JOHANSSON, AXEL, Telegrafkommissarie, Kalmar	21/9	71
JOHANSSON, AXEL, Förman, Vänersborg	15/8	84
JOHANSSON, AXEL, Handelsföreståndare, Vänersborg	31/5	03
JOHANSSON, CARL O., Bokhållare, Vänersborg	22/1	88
JOHANSSON, EMIL, Handelsresande, Vänersborg	21/8	87
JOHANSSON, GUSTAF, Lokputsare, Vänersborg	25/6	80
JOHANSSON, HARRY, Gasverksbokhållare, Vänersborg	13/11	96
JOHANSSON, HARRY, Frisörmästare, Vänersborg	15/11	99
JOHANSSON, HENRY, Handelsbiträde, Vänersborg	27/2	03
JOHANSON, HUGO, Konditor, Norrköping	11/9	92
JOHANSSON, HUGO, Riksbanksvaktmästare, Vänersborg	14/9	00
JOHANSSON, KARL, Skofabriksarbetare, Vänersborg	31/1	99
JOHANSSON, KARL, Snickare, Vänersborg	14/6	97
JOHANSSON, KARL W., Reparatör, Vänersborg	29/8	86
JOHANSSON, OTTO, Hovmästare, Vänersborg	6/8	88
JOHANSSON, ROBERT, Boktryckare, Vänersborg	23/7	77
JOHANSSON, ÅKE, Fotograf, Vänersborg	7/3	08
JOHANSSON, HERMAN, f. d. Stationsinspektör, Göta	3/7	71
JONSSON, ANDERS, Bokhållare, Stockholm	17/3	15
JONSSON, EMIL, Handlande, Vänersborg	22/8	77

JONSSON, ROBERT, Sjökapten, Vänersborg	23/4	77
JÖNSSON, FRANS W., i. d. Hamnfogde, Vänersborg	11/1	61
JÖNSSON, GUSTAF, Hamnfogde, Vänersborg	6/11	98
KAHNBERG, GOTTFRID, Slaktaremästare, Vänersborg	3/10	68
KARLSSON, KARL, Sanatorievaktmästare, Vänersborg	27/6	78
KARLSON, VALTER, Handlande, Vänersborg	18/5	05
KJHLBERG, KARL JOHAN, Ingeniör, Härnösand	19/4	79
KNUTSSON, GUNNAR, Reparatör, Vänersborg	8/7	05
KRAFFT, FELIX, Smedmästare, Vänersborg	15/8	02
KRALL, ARVID, Disponent, Ulricehamn	1/10	82
LAGERGREN, SVEN, Studerande, Vänersborg	7/6	14
LARN, GILLIS, Apotekare, Vänersborg	12/5	84
LARSON, AXEL, Handlande, Vänersborg	4/3	90
LARSSON, ERNFRID, Brevbärare, Vänersborg	13/7	81
LARSSON, GUSTAF, Landskanslist, Vänersborg	23/10	92
LARSSON, HJALMAR, Ingeniör, Vänersborg	9/2	03
LARSON, JOHAN, Handlande, Vänersborg	16/12	98
LARSSON, RAGNAR, Kontorist, Vänersborg	2/1	05
LAWSON, JOHN, Fabrikör, Trollhättan	11/5	75
LILJE, KLAS, Med. lic., f. d. Provinsialläkare, Åseda	18/12	67
LIND, ERIK, Boktryckare, Vänersborg	28/2	81
LINDEDAL, BIRGER, Köpman, Ronneby	27/5	81
LINDEDAL, LUDWIG, Kamrerare, Storängen	17/12	69
LINDEDAL, SIGURD, Bankkamrerare, Göteborg	30/9	82
LINDGREN, JOHAN, Byggmästare, Vänersborg	16/5	80
LINDGREN, JOHN, Byggmästare, Vänersborg. <i>Bisittare i Gil-</i> <i>lets styrelse</i>	8/10	69
LINDGREN, KNUT, Byggmästare, Vänersborg	14/5	77
LINDQVIST, GUSTAF, f. d. Lasarettsvaktmästare, Vänersborg	3/9	74
LINDQVIST, ROLF, Jur. kand., Länsbokhållare, Vänersborg ..	6/8	11
LINDQVIST, SVEN, Kontorsbiträde, Vänersborg	1/11	10
LINDSTRÖM, ALLAN, Ingeniör, Vänersborg	14/7	08
LINNARSSON, AXEL, Handlande, Vänersborg	10/1	91
LJUNGGREN, ERIK, Charkuterist, Vänersborg	26/1	98
LUNDBERG, ERNST, Kontorschef, Vänersborg	21/5	84
LUNDBLAD, OLOF, Med. lic., f. d. Lasarettsläkare, Vänersborg ..	28/7	67
LUNDBLAD, OLOF, Studerande, Vänersborg	18/3	07
LUNDBORG, ERIC, Handlande, Vänersborg	6/1	88
LUNDGREN, NILS, Postkontrollör, Stockholm	15/10	89
LUNDGREN, THOR, Postkontrollör, Västerås	10/1	83
LUNDIN, GUSTAF, Civilingeniör, Stockholm	4/8	92
LUNDIN, IVAR, Frisörmästare, Vänersborg	14/6	94
LUNDIN, JOHN, Reparatör, Jönköping	21/7	99
LUNDIN, KNUT, Apotekare, Ängelholm	19/1	98

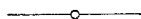
LUNDIN, WERNER, Förste Byråingeniör, Stockholm	10/5	90
LUNDVIK, FRITZ, Civilingeniör, Vänersborg †	30/8	80
MILLING, AXEL, Banktjänsteman, Lilla Edet	20/1	96
MILLING, GUSTAF, Handelsresande, Vänersborg	21/7	02
MILLING, THORSTEN B., Landskontorist, Vänersborg	1/9	97
NILSSON, DAVID, Fil. dr., Lektor, Skara	3/8	85
NILSSON, GÖSTA, Bokhållare, Trollhättan	14/8	91
NILSSON, JOHAN, f. d. Reparatör, Vänersborg	5/1	66
NILSSON, ROBERT, f. d. Verkmästare, Vänersborg	24/7	69
von NOLTING, OLOF, Disponent, Vänersborg	2/6	77
NORDÉN, ELOV, Stadsbokhållare, Vänersborg. <i>Gilleskrivare</i> ..	22/2	01
NORDFELT, ALFRED, Fil. dr., f. d. Rektor, Stockholm	17/5	64
NYBERG, OSKAR, Handlande, Göta	4/10	75
NYBLOM, ERIK, Redaktör, Lidingö	29/9	73
NYGREN, PONTUS, Landskontorist, Vänersborg	10/4	00
NYSTRÖM, GEORG, f. d. Järnhandlare, Vänersborg	2/10	74
NYSTRÖM, JOHN, Köpman, Göteborg	12/12	70
NYSTRÖM, RICHARD, Handlande, Vänersborg	8/4	72
OLLÉN, ERIK, Sparbanksdirektör, Vänersborg	15/1	85
OLLÉN, OLOF, Ingeniör, Vänersborg	2/2	82
OLSSON, ADOLF, Lagerbokhållare, Vänersborg	6/12	72
OLSSON, CARL, Lagerbokhållare, Vänersborg	7/2	02
OLSSON, OSCAR JULIUS, f. d. Bryggeriägare, Vänersborg....	12/4	81
OLSSON, VERNER, Banktjänsteman, Vänersborg	2/9	86
OSCAR, ALGOT, Handelsresande, Örebro	15/3	91
OSCAR, BERTIL, Handelsresande, Mariestad †	30/8	85
PETRÉ, ERNST, Redaktör, Vänersborg	3/3	97
PETERSON, HARRY, Handelsföreståndare, Vänersborg	3/1	01
PETTERSSON, ALGOT, Chaufför, Vänersborg	26/3	89
PETTERSSON, ANDERS, Slaktaremästare, Vänersborg	24/5	70
PFEIL, WILHELM, Avdelningschef, Hälsingborg	24/3	77
PRÆSTO, OLE, Kapten, Halmstad	16/10	75
RAHM, HJALMAR, Banktjänsteman, Vänersborg	22/10	00
RAHNE, KARL, Folkskollärare, Trollhättan	13/11	83
REYNOLDS, ALDOR, Handlande, Vänersborg	9/5	88
ROSLIN, HARRY, Bokhållare, Vänersborg	2/12	06
RYRBERG, CLAES, Fil. kand., Läroverksadjunkt, Stockholm..	29/6	71
RYRBERG, KARL AUGUST, Överste, Stockholm, <i>ständig medlem</i>	1/8	74
RÖTTLE, HJALMAR C:SON, Direktör, Tranås, <i>ständig medlem</i>	18/6	77
SAHLBERG, ROBERT, Överstelöjtnant, Vänersborg	25/12	76
SAHLIN, ERIK, Löjtnant, Poliskonstapel, Vänersborg	10/1	09
SALÉN, AXEL, Ingeniör, Sandviken	6/4	83
SANDBERG, AXEL, Målaremästare, Vänersborg	5/8	86
SANDBERG, NILS, Fil. mag., Vänersborg	9/12	11

SANDBERG, WILHELM, Brevbärare, Vänersborg	12/12	81
af SANDEBERG, FREDRIK, Jur. kand., Kapten, Kammarherre, Fristad	6/1	84
af SANDEBERG, WILLIAM, Major, Göteborg	25/11	74
SCHMIDT, OTTO, f. d. Sotaremästare, Lidköping	23/6	64
SCHRÖDER, GUSTAF, Sjökapten, Vänersborg †	24/10	68
SCHRÖDER, KARL GUSTAF, Med. lic., Provinsialläkare, Tanumshede	24/1	97
SELLSTRÖM, IVAR, Hotellägare, Lödöse	4/12	72
SJÖSTAD, RAGNAR, Elektrotekniker, Vänersborg	18/3	96
SJÖSTRÖM, AXEL, Handlande, Vänersborg	20/3	70
SJÖSTRÖM, GUSTAF, Bokhandelsmedhjälpare, Vänersborg ..	20/11	00
SJÖSTRÖM, OLOF, Stationsinspektör, Vargön	8/8	89
SKÄRBERG, OSKAR, Kontorist, Trollhättan	1/12	96
STENSTRÖM, LARS, Landskanslist, Vänersborg	8/12	05
STERNER, BRUNO, Frisörmästare, Vänersborg. <i>Ersättare i Gil-</i> <i>lets styrelse</i>	2/5	87
STIBERG, ROBERT, Fil. kand., Direktör, Göteborg	7/6	67
SUNDELIUS, GOTTFRID, Handlande, Vänersborg	15/2	90
SUNDELIUS, KJELL, Stadsvaktmästare, Vänersborg	8/7	08
SUNDELIUS, OSKAR, Poliskonstapel, Vänersborg	14/9	01
SVEDBERG, CARL AUGUST, Direktör, Göteborg	16/1	73
SVENSSON, AXEL, Järnhandelsbiträde, Vänersborg	5/8	83
SVENSSON, CARL, Snickaremästare, Vänersborg	30/7	79
SVENSSON, FRITZ, Kassör, Vargön	2/11	84
SVENSSON, KNUT, Brukstjänsteman, Vargön	7/7	89
SVENSSON, OLLE-GUSTAF, f. d. Handlande, Vänersborg	31/10	57
SVENSSON, WERNER, Bankrevisor, Vänersborg	27/7	87
SVÄRD, TAGE, Handelsbiträde, Vänersborg	8/4	10
von SYDOW, DANIEL, Löjtnant, Jur. stud., Vänersborg	24/2	09
von SYDOW, FREDRIK, Jur. kand., Advokat, Stockholm	26/3	96
von SYDOW, GERHARD, Jur. kand., Landsfogde, Göteborg ..	7/2	99
TAUBE, FREDRIK, Löjtnant, Karlskrona	21/3	09
TEODORSON-LARSON, MELKER, Kontrollör, Vänersborg	27/5	09
THERNQUIST, ANTON, Handelsträdgårdsmästare, Vänersborg. <i>Bisittare i Gillets styrelse</i>	20/8	74
THERNQUIST, OLE, Trädgårdsförman, Vänersborg	9/1	11
THERNQUIST, TUVE, Textilingeniör, Borås	16/7	99
THIMGREN, HUGO, Apotekare, Vänersborg	22/6	01
THIMGREN, ÅKE, Fil. kand., Vänersborg	16/8	07
THOMSON, YNGVE, Banktjänsteman, Vänersborg	12/8	98
TIBBLIN, HUGO, Konditor, Vänersborg	24/9	97
TIDSTRAND, JOHAN, Kakelugnsmakare, Vänersborg	16/2	85
TORSTENSON, AXEL, f. d. Musikstyckjunkare, Göteborg	3/4	75

TULLBERG, INGE, Tjänsteman, Stockholm, <i>ständig medlem</i>	12/9	05
TUNQVIST, TORSTEN, Gymnastikdirektör, Haparanda	31/12	07
TÖSSBERG, ERIK, Slöjdlärare, Vänersborg	2/3	80
WALLIN, GUNNAR, Ingeniör, Ängelholm, <i>ständig medlem</i>	13/8	89
WALLSTRÖM, ERNST, Posttjänsteman, Göteborg	19/2	92
WASSENUS, OSKAR, Handlande, Vänersborg	20/1	70
WELANDER, GUSTAF, Banktjänsteman, Vänersborg	5/8	91
WENNERGREN, ANDERS, Boktryckare, Vänersborg	19/12	75
WERNER, ERIK, Boktryckare, Vänersborg	29/7	81
WERNER, OLOV, Handelsbiträde, Vänersborg	2/9	09
WEST, JOHN, Fil. mag., Läroverksadjunkt, Söderköping	24/7	92
WESTHALL, BO, Jur. kand., Länsnotarie, Vänersborg	12/1	05
WETTERLUNDH, SUNE, Jur. kand., Länsnotarie, Vänersborg	11/2	04
WIBOM, TOR, Kapten, Stockholm	16/9	85
VICTORIN, OLOF, Kontrollant, Vänersborg	28/10	08
WIKSTRÖM, FOLKE, Dövstumlärare, Vänersborg	28/11	89
WIKSTRÖM, HELGE, Kapten, Jönköping	11/8	94
WILHELMSSON, CARL, Gasverksarbetare, Vänersborg	17/4	89
WOLGAST, KURT, Kamrer, Hälsingborg	8/7	93
ÅBERG, AXEL, Föreståndare, Göteborg	18/10	73
ÅKERSTRÖM, GUNNAR, Boktryckare, Skövde	23/12	92
ÅSTRÖM, FJALAR, Ombudsman, Trollhättan	25/3	93

Antal medlemmar: 304.

Styrelsen är tacksam för uppgift å personer, som böra kallas till medlemmar av gillet. Dylika uppgifter samt meddelanden om adressförändringar torde benäget insändas till gillet's kassafogde.

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLE 1936

Styrelse.

CEDERGREN, KARL GUSTAF, f. d. Fältläkare, Förste
ålderman.
JANSON, ISIDOR, Kassör, Andre ålderman och kas-
safogde.
NORDÉN, ELOV, Stadsbokhållare, Gilleskrivare.
HJORTH, GUNNAR, Länsbokhållare, Gillevärd.
LINDGREN, JOHN, Byggmästare, Bisittare.
THERNQUIST, ANTON, Handelsträdgårdsmästare, Bisittare.
FOCK, BROR, Sparbankskassör, Bisittare.

STERNER, BRUNO, Frisörmästare, Ersättare.
HALLBERG, KURT, Drätselkontorist, Ersättare

Beredningsnämnd.

ANDERSON, PRIMUS, Bankkassör.
HALLBERG, KURT, Drätselkontorist.
HJORTH, GUNNAR, Länsbokhållare.
MILLING, THORSTEN B., Landskontorist.
NORDÉN, ELOV, Stadsbokhållare.
PETERSON, HARRY, Handelsföreståndare.
WIKSTRÖM, FOLKE, Dövstumlärare.

Årsskriftsnämnd.

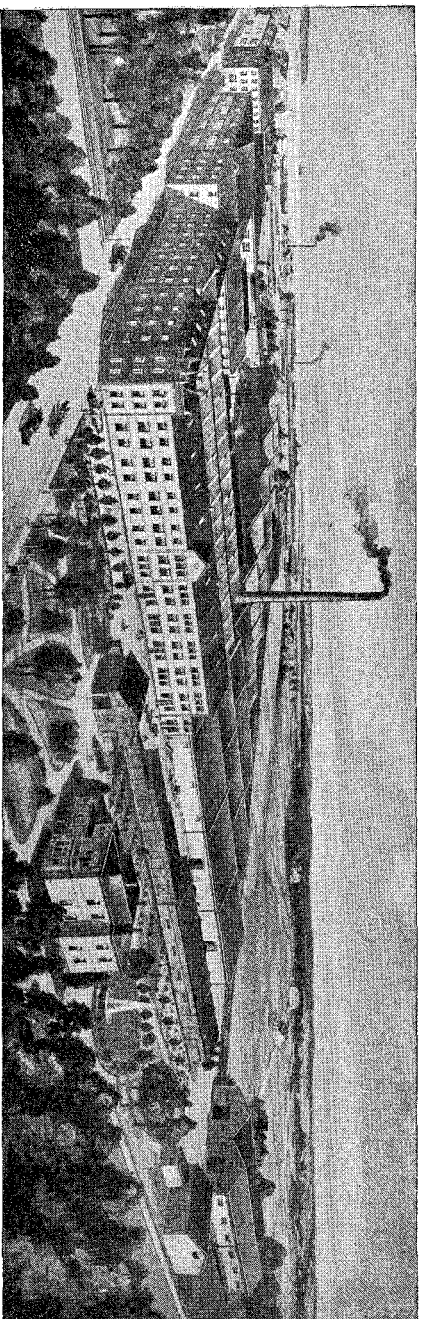
CEDERGREN, KARL GUSTAF, f. d. Fältläkare.
HALLBERG, BERTEL, t. f. Borgmästare.
HJORTH, GUNNAR, Länsbokhållare.
NORDÉN, ELOV, Stadsbokhållare.
WIKSTRÖM, FOLKE, Dövstumlärare.

Räkenskapsgranskare.

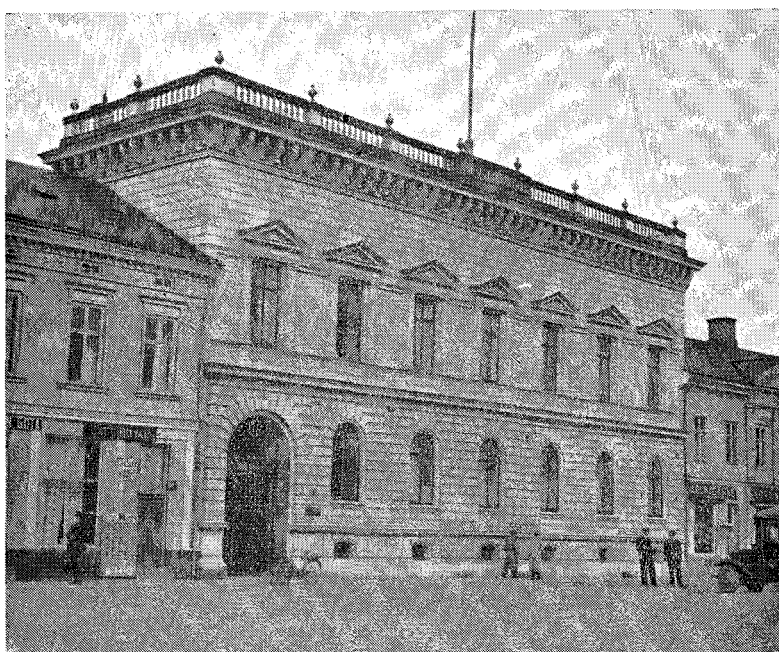
CARLSSON, CARL ERIK, Boktryckare.
JOHANSSON, CARL O., Bokhållare.

MILLING, THORSTEN B., Landskontorist, Ersättare.

ANNONSER

AKTIEBOLAGET A. F. CARLSSONS SKOFABRIK
VÄNERSBORG

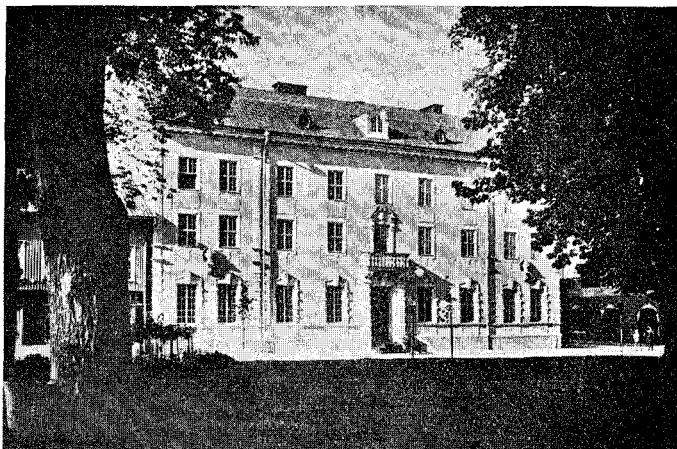

Sparbanken i Vänersborg

GRUNDAD ÅR 1822

Expeditionstid 10—2

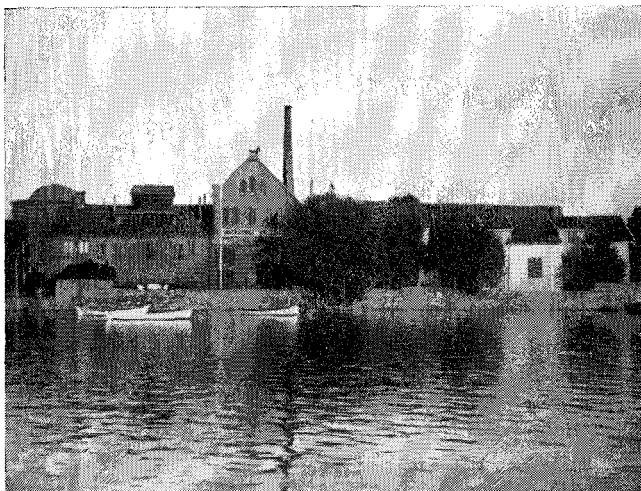

Utför alla slags bankaffärer

Bankens notariatavdelning emottager till
vård och förvaltning under bankens
garanti allehanda värdehandlingar.

Fondaffärer förmedlas.

Kassafack uthyras.

VÄNERSBORGS BRYGGERI

Grundlagt 1852

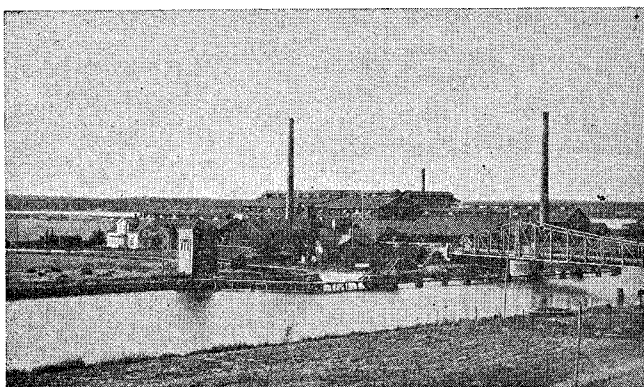
_____ Ägare: _____

A.-B. Pripp & Lyckholm, Göteborg

=====

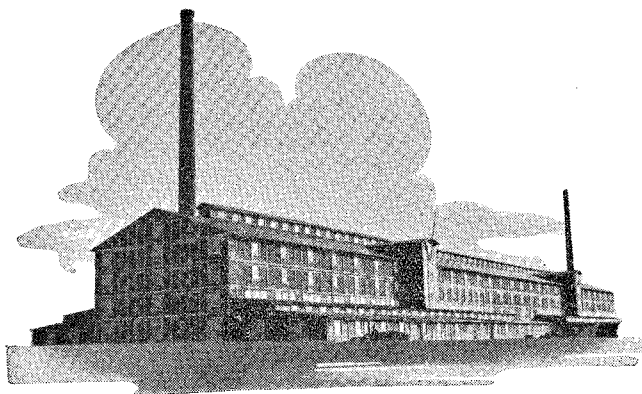
TILLVERKNING:

Alla slag av malt- och läskedrycker

A.-B. Nabbensbergs Tegelbruk

ARSTILLVERKNING: 4 milj. murtegel
 $1\frac{3}{4}$ „ taktegel
 $1\frac{3}{4}$ „ dräneringsrör

Tenggrenstorps Tegelbruk

Ägare: GUNNAR WULF.

ARSTILLVERKNING: 5 milj. murtegel
 3 „ taktegel
 $1\frac{1}{2}$ „ tegelrör